

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 3 1959

Luotatteko Te vain **onneenne?**

Arpapelii vaatii "tuuria", mutta raha-asioiden hoito varmuutta. Kun palkkanne maksetaan suoraan tilillenne Kansallispankkiin saavutatte mm. seuraavat edut:

- varat ovat varmassa tallessa
- kasvavat korkoa joka päivä
- säästyvät paremmin kuin lompakossanne
- tililtä voitte nostaa myös pienissä erissä
- pankki huolehtii myös juoksevista maksuistanne, kuten vuokra-, vero-, sähkö-, y.m. maksujenne suorittamisesta suoraan tililtänne.

Etuja, joita kannattaa harkita

Tuo tulo
tilille —

tili tuo
tuloa

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI
— koko kansan pankki —

Makuasia on pääasia

KORONA-kahvi on hienonmakuista, pirstävää ja aromikylläistä. Siksi valitkaa

Tekin mielikahviksenne

MYYYT SOK-OSUUSKAUPAT

KANSA TAISTELI – miehet kertovat

KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

PÄÄTOIMITTAJA: Kenraaliluutnantti A. Bliick. TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet kenraalimajuri Verner Gustafsson, kenraalimajuri R. Lagus, kontra-amiraali S. Sundman, eversti O. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Nihtilä, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus, yliväpeli G. Lehti. TOIMITUS: Päätoimittaja Munkkiniemi, Dosentintie 2, puh. 48 20 50, toimittajat Simonk. 12 A 4, puh. 66 26 96. KONTTORI: Helsinki, Korkeavuorenk. 28. Puhelimit: tilaukset 19 367, levikinhuolto 62 22 71. Postisiirtotili n:o 94941. KUSTANTAJAT: Sanoma Osakeyhtiö ja Sotamuisto-yhdistys ry.

ILMESTYY VUONNA 1959 12 NUMEROA, JOISTA 2 KAKSOISNUMERONA. TILAUSHINTA 600 MK

B Saarmaa

Talvisodan viimeinen päivä

Pataljoonankomentajan taistelulähetti ilmes-
tyy kellarin ovensuuhun laukaisten:

— Herra vänrikki, sota on loppunut!
— Vai loppunut? ja samassa pamahtaa vän-
rikin nyrkki taistelulähetin kasvoihin. — Eikö
pataljoonalla ole enää muuta tekemistä kuin
ilveillä etulinjan kanssa!

Mutta tottahan sanoma kuitenkin oli. Ja niin
sitten pian siellä pesäkkeissään, koloissaan
ja lumikinoksissaan miehet makasivat litte-
ämpinä kuin milloinkaan odottaen ajan vii-
sareiden etenemistä. Kello on 10.45. Elämän
pisimmät minuutit asettuvat hiljaisesti ete-
nevään jonoon.

JO ILLALLA maaliskuun 12. pnä olimme vasta-
hyökkäyksellä saavuttaneet Talissa Leitimojärven
idänpuoleisen maaston ja ottaneet haltuumme edel-
lisenä yönä menetetyä pääpuolustuslinjan.

Käkisalimesta lähteneen Savon Jääkärirykmentin
2. ja 3. komppanian rippeistä oli muodostettu tila-
päinen Taisteluosasto Viiri, joka oli saanut tehtä-
väkseen vallata takaisin naapuridivisioonan lohkolla
menetetyn pääpuolustuslinjan. Eikä siinä kauan
huokailtu, vaan luutnantti Viiri vei porukkansa
nopeassa tahdissa hyökkäyslähtölinjalle ja samassa
ripeässä vauhdissa suoraan tavoitteeseen, eikä sem-
moisessa lentävässä rytäkässä vihollisen auttanut
muu kuin nopeasti vetäytyä ja antaa sijaa Savon
Jääkärirykmentin "jyskyille".

Vihollisen vastatoimenpiteet alkoivat tunnin ku-
luttua. Voimakkaan krh-tulen tukemana vihollinen

Rauhan sanoma on yllättänyt tämänkin kk-miehen

yrityksi illan hämärtyessä kahteen otteeseen vallata luovuttamansa asemat takaisin, mutta molemmat yritykset kilpistyivät "jyskyjen" tuleen. Meille onneksi olivat Perojoen vedet tulvineet edessämme oleville pelloille siinä määrin, etteivät vihollisen hyökkäysvaunut päässeet aktiivisesti osallistumaan taisteluiden kulkuun. Hyvin nopeasti viholliselle kuitenkin selvisi, ettei meillä ollut panssarintorjunta-aseita, ja sen hyökkäysvaunut ajoivat meistä 50 m päähän pellolle riviin, josta käsin ne yön aikana jatkuvalla tulellaan pitivät meitä heireillä, joskaan eivät tuottaneet tappioita.

Suoraan asemiamme kohti kulki nk. "kielletty tie", jota vihollisen konekiväärit jatkuvasti pyyhkivät ja jota ei sen takia voitu käyttää. Iltayöstä ilmestyi luutnantti Viiri erään asuinrakennuksen kellariin, jossa sijaitsi tukikohdan komentopaikka, ja vei minut mukaansa tarkastamaan tukikohdan miehitettyä etulinjaa. Saapuessamme "kielletylle tielle" tokaisi Viiri:

— Tämäkö nyt on se kielletty tie?

— Kyllä, herra luutnantti, tuossa jonkun matkan päässä on kk-pesäke ja tiellä seisoo rinnakkain kaksi hyökkäysvaunua.

— Otetaan lentävä lähtö ja painutaan tien yli, katsellaan onko naapuri tarkkana.

Ja vastausta odottamatta lähti luutnantti Viiri painelemaan parasta vauhtiaan tien yli, ja koska tämän kirjoittaja oli asevelvollisuusaikanaan voittanut rykmentin pikajuoksumestaruuden, ei auttanut muu kuin painella perässä. Tien ylitys onnistui, joskin vihollisen kk:t hakivat meitä kauan maatesamme vierekkäin tien syrjässä ja peittyessämme hiljalleen kk-suihkujen katkaisemilla puun rungoilla ja oksilla. Kumpikaan ei puhunut sanaakaan. Asemat tarkastettiin ja poislähtiessä lausui Viiri:

— Hoida putiikki!

Kuinka erilainen olikaan tämä käsky siihen verrattuna, mikä hänellä oli ollut tapana vaatia Käki-salmessa reservin harjoituksissa taisteluosaston päälliköltä. Mutta mitä hän olisikaan voinut käskysään mainita? Tykistöllä ei ollut ammuksia, kranaatinheittimillä ei ollut kranaatteja, panssarintorjuntatykkejä ei oltu nähty koko sodan aikana, polttopullot olivat loppuneet Lähteen tiellä ja kompanian lääkintäryhmä oli jäänyt Pilppulaan koettaessaan turhaan pelastaa uupunutta ja haavoittunutta vänrikki Jarkkolaa. Ainoa, joka vielä yon

aikana antaisi itsestään kuulua, olisi jääkäriväpeli Jussi Kokkila, "Iso-Jussi", komppaniamme "äiti", joka ei hurjimmassakaan myllyssä jättänyt meitä oman onnemme nojaan, vaan itse henkilökohtaisesti kenttäkeittiötä ajaen huolehti siitä, että yön aikana saimme sapuskamme.

Ryömiessäni takaisin kellarinluukusta komento-paikkaani juolahti mieleeni Goethen sanat:

"Grau, mein Freund ist alle Theorie,
grün nur des Lebens goldner Baum!"

eli suomeksi suunnilleen:

"Harmaata, ystäväni, on kaikki teoria,
vihreä vain elämän kultainen puu!"

Taitelulähettäni, korpraali Viljo Pesonen oli kellarin lattialle sytyttänyt tulen ja touhusi kahvin keitossa ryömiessäni savua täynnä olevaan kellariin. Rakennuksen läpi ampuivat vihollisen piiskat jatkuvasti laukauksiaan, eikä aikaakaan niin pihan vastakkaisella puolella oleva navettarakennus syttyi tuleen, ja tunnin kuluttua oli myös yläpuolellemme oleva rakennus ilmiliekeissä. Lähdön hetki oli tullut. Ja minnekäs muualle kuin alikersantti Nikkisen perunakellariin, joka oli tukikohdan ainoa hotelli. Nikkinen hoiteli myöskin alikersantti V:n pk-ryhmää, jonka johtaja oli haavoittunut vastahyökkäyksessä. Alikersantti V, joka oli muka kommunististen mielipiteittensä takia siirretty naapurikompaniasta porukkaamme Kämärälle, oli koko viivytysvaiheen ajan osoittautunut mitä luotettavimmaksi taistelijaksi ja kaveriksi ja jonka kyyneltyneen katseen, leikatessani hänelle vähemmän puhtaiden

Vähäininkin taisteluhauta luo turvallisuudentunnetta

alushousujeni kannattimista uudet alikersantin natsat, aina tulen muistamaan.

Kämärän noidankattilassa haavoittunut, aina rauhallinen ja miehistään huolehtiva komppanian päällikkömme, kapteeni F. Forsell ei enää ollut joukosamme, mutta hänen henkensä eli keskuudessamme sodan viimeiseen päivään saakka. Talvisotaa kun käytiin etupäässä henkisten voimain panoksilla.

Vaipuessamme savisen perunakellarin lattialle oli päivä vaihtunut uudeksi eikä kenelläkään meistä ollut harmainta aavistusta siitä, että Talvisodan viimeinen päivä oli valjennut.

*

Aamulla maaliskuun 13. pnä kello 7 alkoi vihollisen tykistö- ja krh-toiminta kiivaampana kuin milloinkaan aikaisemmin. Tavaraa satoi ylitsemme kaiken kaliiperista, ja tuntui niin kuin hyökkäysvaunujen tulenlieskat olisivat sytyttäneet taivaanrannan palamaan. Mitäkö me teimme? Emme mitään! Suuria osa miehistä nukkui tämän maailman menoista mitään tajuamatta ainoastaan uupuneiden tähyistäjien pyrkiessä pitämään silmällä edessä olevaa maastoa ja pellolla sekä "kielletyllä tiellä" olevia vihollisen hyökkäysvaunuja.

*

Pommituslaivueet lentävät ylitsemme Viipurin suuntaan. Yhtään omaa lentokonetta ei näy. Tykistötuli jatkuu tasaisen kiivaana, ja tuntuu vaikealta erottaa yksityisiä laukauksia. Kaikki se on vain samaa myllerrystä, johon olemme tottuneet ja jonka siirtymistä taaksepäin me odotamme, koska se on varmin merkki vihollisen jalkaväen ilmestymisestä. Hyökkäysvaunuihinkin olemme tottuneet. Menevähän ne illalla takaisin, kuten Kämärällä, ellei oma jalkaväki pysty tulemaan mukaan, nälkä kai niillekin loppujen lopuksi tulee. Meidän ainoana tehtävänä on vihollisen jalkaväen pysäyttäminen pääpuolustuslinjan eteen. Se on avain elämään, mikä muu ei meitä enää kiinnosta. Yhtään laukausta ei puoleltamme vielä aamuyöllä ole ammuttu. On pysyttävä piilossa, on säästettävä ammuksia, on levättävä, sen kaiken on kokemus meille opettanut, karkea kokemus, josta on maksettu kallis hinta. On ihme, ettemme ole jäätäneet lumikinoksiimme! Pahin on kuitenkin unen puute. Olemmeko me aikoihinkaan kunnollisesti nukkuneet? Leipäsuolla viimeksi kolme viikkoa sitten. Kukaan ei sitä sano, mutta tunnemme, ettei kestävykymme raja ole kaukana.

— Herra vänrikki, joku tulee ryömien tänne taakapäin! — Olin nukahtanut, mutta Pesonen jaksoi mitä vaan. Pataljoonan komentajan taistelulähetti se sieltä saapuukin, ilmestyy kellarin oven suuhun ja laukaisee:

— Herra vänrikki, sota on loppunut!

— Vai loppunut? ja samassa pamahtaa nyrkkiin taistelulähetin kasvoihin. — Eikö pataljoonalla ole enää muuta tekemistä kuin ilveillä etulinjan kanssa?

Itkuun purskahtanut taistelulähetti pyyhkii vertavuotavaa nenäänsä, ja samassa osuvat silmäni veren punaamaan paperiin, jossa näen allekirjoituksen: "Maj. E. Långhjelm, patalj. komentaja". Repäisen paperin lähetin kädestä ja luen sanat, jotka vieläkin osaan ulkoa:

"Tuli lopetettava klo 11.
Kaikenlainen veljeily vihollisen kanssa kielletty.
Omat asemat pidettävä.

Maj. E. Långhjelm
patalj. komentaja"

Minkä näköinen lienenkään, koska pataljoonan taistelulähetin itku vain yltyy. Pesonenkin nyyhkyttää. Katselen kelloa, se on 10. Tunti aikaa, tunnin kuluttua alkaa elämä! Ensimmäinen ajatus, joka kulkee turtuneiden aivojeni läpi, on, kuinka saisin kaikki vielä pysymään elävien kirjoissa.

Sota loppuu tunnin kuluttua!

Ensimmäinen tieto rauhasta on täten saapunut etulinjaan, ja sen tuojan, joka oman henkensä uhalla oli sen meille kiidättänyt, olin iskenyt puolijattomaksi. Kaulakkain syleilemme toisiamme, ja nyt nyyhkyttää jo kolme miestä savisessa perunakellarissa.

Nikkinen saapuu luoksemme, tupakat tarjotaan ja taistelulähetin taputellaan selkään ja ihmetellään, kuinka hän on päässyt elävänä keskellä päivää luoksemme läpi tykistö- ja krh-keskitysten meidän vaan maatessamme myyrien tavoin koloissamme ja kellareissamme.

— Kamalan kova mies! Kerkiätkö jäädä kahville, keitetään nopeasti vielä kytevässä rakennuksen hiilloksessa? Pesonen on jo ylhäällä.

— Ei, täytyy kiirehtiä vielä 2. komppaniaan!

— Anna painua sitten vaan ja sano, että ne perkeleet pysyvät matalana! — Ja viimeinen anteeksi-pyyttävä taputus selkään ja sinne metsään hän häipyi...

Herään kuin horroksesta.

— Joka ukko matalana! Karttunen tähystää, kaikki muut matalana!

Ei ole puhelinta, ei radiota, ei minkään valtakunnan tiedotusvälinettä. Tästä huolimatta tuo ihmeellinen tieto kulkee lumen läpi pesäkkeestä pesäkkeeseen ja miehestä mieheen mitä salaperäisimmällä tavalla.

Sota loppuu tunnin kuluttua!

Ja siellä pesäkkeissään, koloissaan ja lumikinoksissaan ne nyt makaavat, litteämpinä kuin milloinkaan Käkisalmen lentokentän hiekassa odottaen ajan viisareiden eteenpäin ryömimistä. Katselen kelloani. Se on 10.45, vielä 15 minuuttia.

Elämäni pisimmät minuutit asettuvat hiljaisesti etenevään jonoon. Nyt selviää myöskin, miksei vihollisen jalkaväki tänä aamuna hyökännyt. He ovat tienneet sodan loppuvan tänään, ja kuka hullu silloin yrittäisi.

— Saakutin Karttunen, pysy matalana! Hermot ovat räjähtämispisteessä. Aamuinen pommituslalue palaa. Menköön!

Taas tarkastellaan kelloa. 10 minuuttia!

Tykistön tuli hiljentyy huomattavasti, mutta hyökkäysvaunut ampuvat vielä.

Perunakellarissa on kaikki puhe loppunut, jokainen terästä kuuluansa. Lopen väsyneinä, likaisina, hermot riekaleina, nälkäisinä odotamme noita viimeisiä minuutteja, joista elämään jäämisemme riippuu. Kello on 10.55 — 5 minuuttia!

En kestä tätä kiduttavaa odottamista enää, aukaisen perunakellarin oven. Se on ovi elämään!

Tykistötuli on loppunut. Kauempaa kuuluu vielä jokin yksityinen kiväärinlaukaus. Hiljaisuus laskeutuu ylitsemme. Painostava, salaperäinen ja uhkaava hiljaisuus. Ryömin Karttusen viereen. Äkkiä venäläisen hyökkäysvaunun luukku aukeaa ja ketteräntuntuinen mies hypähtää luukun reunalle istumaan.

Karttunen katselee kysyvästi minuun ja kelloonsa sormi pikakiväärin liipasimella sekä murisee itseksensä:

— Naapurin kello edistää.

Täydellinen hiljaisuus on laskeutunut yli taistelukentän. Vihollisen hyökkäysvaunujen piiput töröttävät kohti taivasta ja luukulla istuu yksinäinen mies ajatuksiinsa vaipuneena.

Kohotan pääni lumivallin yli. Ei laukaustakaan. Myös "kielletyn tien" päivystävien hyökkäysvaunujen piiput näkyvät sinistä taivasta vastaan. Nousen seisomaan ja seison paikalla, jossa vielä äsken seisominen olisi tiennyt varmaa kuolemaa. 50 metrin päässä meistä Perojoen toisella puolella nousee vihollisiakin ylös haudoistaan.

Katselemme ääneti toisiamme. Kukaan ei sano mitään, vain hämmästelevä tuijotus yli "ei kenenkään maan".

Hiljaisuuden katkaisee vihdoin terävä huuto:

— Idi shudaa!

Alikersantti Väänänen hihkaisee pesäkkeeltään:

— Herra vänrikki, mittee ne siinä okeen huutelee? Idi shudaa! Mittee se merkinnee, mittee he haluavat? Komppaniaani Muolaasta kotoisin olevat asevelvolliset jäivät Lähteen tielle. Kukaan ei ymmärrä!

— Herra vänrikki, jos he haluavat pelloilta hakea kaatuneensa tai vaihtaa vankeja? ehdottaa Pesonen.

Sepä se! Jospa edes Långhjelm olisi täällä. Käskyhän kuului, "ettei saa veljeillä", mutta jotain on nyt tehtävä. Yhä useammalta taholta kuuluu tuo merkillinen huuto: "idi shudaa!" Viittaan aina lujahermoisen Nikkisen luokseni:

— Menen nyt tuonne juttusille. Jos heittäydyn maahan, on se merkki yleisestä tulenavauksesta, jonka jälkeen koetan päästä luoksenne takaisin.

— Selvä on, herra vänrikki, kuulen Nikkisen vastaavan, ja näen hänen laskeutuvan konekiväärinsä viereen.

Ja yht'äkkiä huomaankin käveleväni pelloilla. Vastaani saapuu 30-miehinen porukka vuolaasti puhuen ja elehtien. Pysähdymme muutamien metrien päähän toisistamme. Käteni kohoa kypärän reunalle. Eturivissä seisova upseeri vastaa tervehdykseeni, ja eräs elämäni kummallisimmin puolittunut alkaa.

Venäläiset työntävät toisiaan pyrkien kaikki eturiviin nähdäkseen paremmin sen yksinäisen suomalaisen, joka lumihangesta oli sukeltautunut heidän eteensä. Eturivin paikoista syntyy oikein tapelunajakka, jossa ihmeekseni upseerit tuntuvat vetävän lyhyemmän korren. Aloitan keskustelun kysymällä:

— Puhuuko kukaan suomea? — Kovaääninen kinastelu eturivin paikoista loppuu, mutta kukaan ei vastaa mitään.

— Talar någon svenska? — Sama äänettömyys.

— Spricht jemand deutsch? — Ei vastausta. Ai-

Teltat olivat sotilaittemme turvana Talvisodan vetäytymisvaiheen aikana

noastaan tuijottavia, hämmästeleviä katseita. Yht' äkkiä astuu joukosta venäläinen upseeri eteeni ja ojentaa kätensä. Tartun siihen ja katselemme täydellisen äänettömyyden vallitessa toisiamme. Näen, kuinka hänen katseensa tarttuu rintataskuuni kiinnitettyyn suojeluskunnan kuntoisuusmerkkiin, ja sormiaan apunaan käyttäen hän ilmaisee haluavansa sen muistoksi tästä meille molemmille unohtumattomasta hetkestä, samalla kun hän osoittaa tahtovansa vastalahjaksi antaa minulle suuren punaisen tähden kunniamerkin. Vaihtokauppa syntyy. Mutta pian on ympärilläni jo satakunta miestä, joiden katseet näen himoitsevan nappajani, kokardia — ja oloni rupeaa tuntumaan kaikkea muuta kuin miellyttävältä. Vilkaisen omaan etulinjaamme, jossa tiedän Nikkisen seuraavan jokaista liikettäni sormi liipasimella. On vain varottava kompastumista.

Äskeinen venäläinen upseeri astuu luokseni, viittaa kädellään kohti omia linjojaan, josta jatkuvana virtana lappaa miestä paikalle. Hän sanoo:

— Vodka — idi shudaa!

Jo syytti! Vai sinne pitäisi lähteä? Kieltäydyin päätäni ravistaen. Vetäydyn muutaman askeleen taaksepäin. Venäläiset aseet ovat lumikinoksessa pystyssä piiput alaspäin, joten mitään suurempaa hätää ei tunnu olevan. Pesonen on noussut seisomaan perunakellarin katolle ja seuraa kiikarilla kiinnostuneena tapahtumia pellolla. Jääkäri Kuisinen kysäisee:

— Herra vänrikki, saataisko tulla vähän kaupunja hieromaan?

— Saa tulla, mutta vain ryhmä kerrallaan, ja kaikkien konetuliaseiden on oltava miehitettyinä.

Kohta alkoikin pellolla sellainen viittoilu ja papattelu, kun savolaiset ja venäläiset ryhtyivät vaihtokauppoja hieromaan, ettei paremmasta väliä.

Palasin takaisin perunakellarin katolle, josta oli mitä parhain näkyväisyys yli pellon. Sytyttäessäni silloin viimeisiä tupakoitani sattui käteeni paperi, jossa olikin pataljoonan komentajan ”ei saa veljeillä”-käsky. Sen olin ihmetellessäni ”idi shudaa” huutoja täydelleen unohtanut.

Nyt oli vaihtokaupat lopetettava ja tavalla, joka jäisi molempien osapuolten mieleen. Kaikkein terävimmällä komentoäänellä huusin:

— Savon jääkärit! Huomio! — Ja samassa silmänräpäyksessä seisoo kahdeksan miestä rintamassenossa liikkumatta kääntyneenä kohti perunakellariamme.

— Asemiin! Poistukaa!

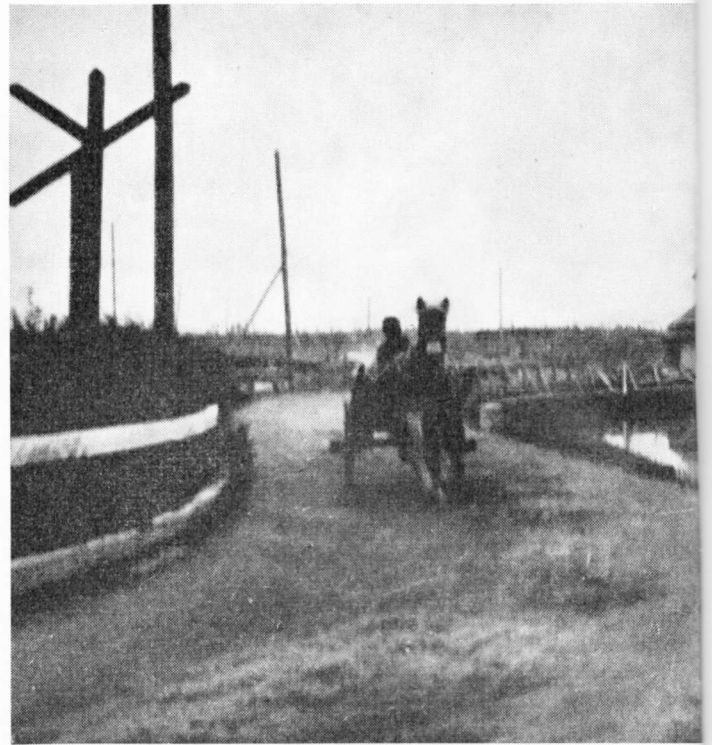
Seuraavassa hetkessä ovat ”jyskyt” häpyneet pelolta ja 200-päinen venäläisjoukko jää pellolle suu auki hämmästelemään poishäpyneitä suomalaisia. Toista tuntia he seisovat ällistyneinä asemiemme edessä kenenkään lausumatta ainuttakaan sanaa. Jospa Savon Jääkäriyrykmentin legendaarinen ylikersantti Ropponen olisi tämän hetken saanut elää ”jyskyjensä” parissa!

Forsellin ja Kokkilan komppania oli lopettanut Talvisotansa.

Vasta marssilla Lappeenrantaan kuulimme rauhanehdot...

Yrjö Kohonen

Juustilan ”kujanjuoksu” tapahtui tiistaina elokuun 26. pnä 1941. Vihollistykistä ampui kiivaasti Saimaan kanavan yli johdettavalle pikku sillalle, ja siltaa oli meikäläisten käytettävä, maksoi mitä maksoi. Monet joutuivat ylittämään sillan kranattisateessa useaan kertaan, mutta toisten osalta jäi ainoa yritys viimeiseksi.

”Samassa ajoi onnellinen tulija ohitseni naama leveässä, vapautuneessa irtivityksessä”. — littiläinen hevospäiväkirjuri Juustilan ”kujanjuoksussa” 26.8.41.

Juustilan kujanjuoksu

RYKMENTTIMME, JR 25, oli lähtenyt Kannaksen valtaustaistelussa etenemään Saimaan kanavan ja Lappeenrannan—Viipurin tien suunnassa. Ensimmäinen raivokas yhteenotto vihollisen kanssa oli pataljoonallamme eli II/JR 25:llä Rättijärven sullulla. Viisitoista miestä jouduttiin lähettämään kotiseudun multiin.

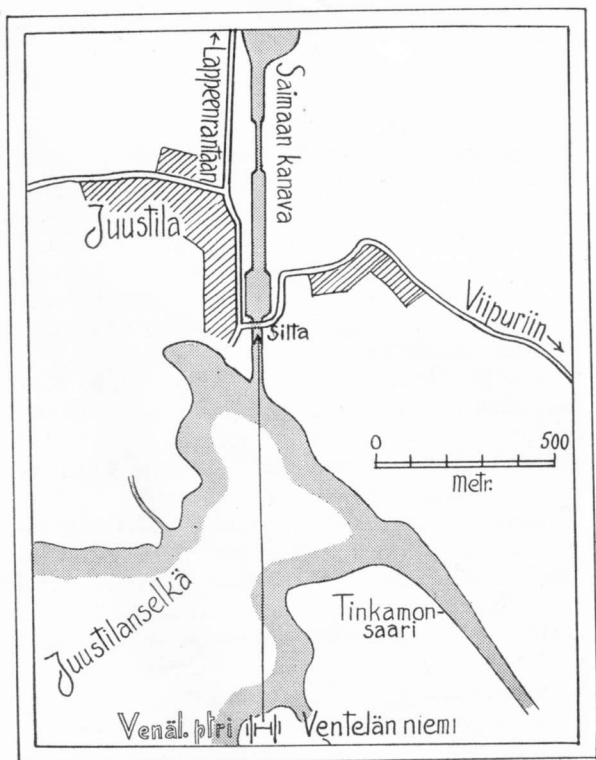
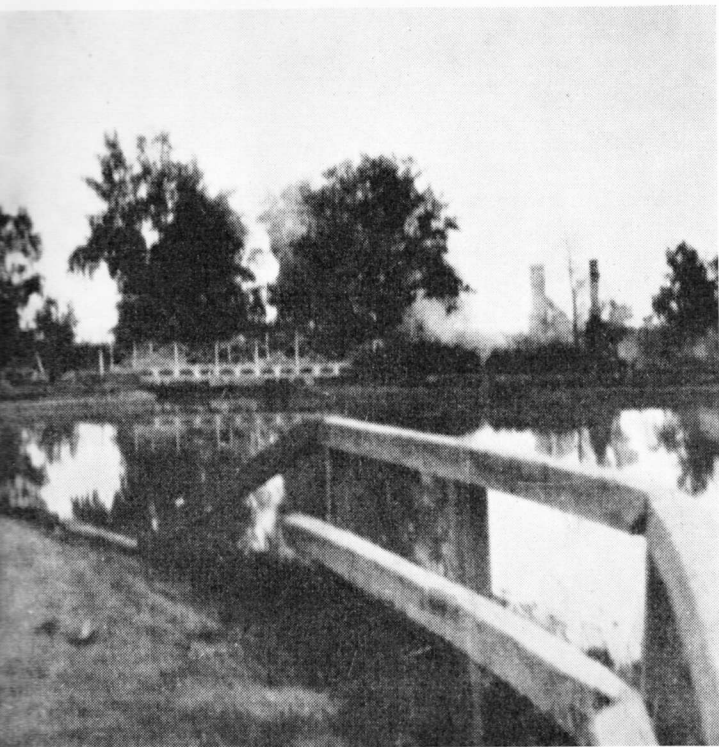
Seuraavan kerran joutui pataljoonamme lauantaiyönä 23/24.8. sodan veriseen lölyyn Juustilan kanavasulun maastossa. Kolmisen päivää kestäneissä kiivaissa taisteluissa saatiin puserretuksi kaksi mottia, joiden laukaisemisesta seurasi pitkä salamakoukkaus Viipurin ohi Sommeen—Porlammien miljardimotin alasinlinjoille. Siellä olimme osaltamme vastaanottamassa pari kolme päivää ennen Viipurin valtausta, joka tapahtui lauantaina elokuun 30. pnä, Karjalan pääkaupungista purkautuvia vihollismassoja.

Juustilan silta muodosti tässä menestyksekkäässä etenemisessämme lievästi sanottuna epämiellyttävän pullonkaulan, joka vieläkin nostattaa kylmät väreet selkäpiihin. Joko naapuri ei ollut ehtinyt räjäyttää sulkua ja siltaa tai se oli tahallaan jät-

tänyt tämän tekemättä. Viimeksi mainittua otaksumaa tukee se seikka, että vihollisella oli erinomaisen tarkka tykistötuli sillalle ja sen lähiympäristöön. Sen tulenjohdolla oli kaikesta päättäen mainiot tähytysmahdollisuudet, sillä jokainen sillan lähestyminen aiheutti heti keskityksen. Palavat rakennukset tekivät yöllä kulkemisen yhtä turvattomaksi.

Mutta yli oli kuljettava. Kaukaisen takamaastossa olevan sillan käyttäminen tiesi hyvinkin penikulman kierrosta. Näihin aikoihin ei mielellään lähdetty taakse päin.

Juustilan tilanteen, josta myöhemmin kerromme lähikuvia, ymmärtää parhaiten, jos on selvillä paikallisista maastollisista seikoista. Pohjoisesta, Lappeenrannasta, tuleva maantie kulki — sillalle saapuessaan — noin pari sataa metriä kanavan länsivartta. Sitten se kääntyi kohtisuorasti yli sillan ja sillan takana jälleen jyrkästi takaisin pohjoiseen. Satakunta metriä kanavaa itäpuolitse seurattuaan tie teki uuden mutkan ja lähti nyt johtamaan kaakkoon, Viipuria kohden. Jos vaivautuu katsomaan paikallista karttaa, havaitsee, että heti sillasta ete-

Juustilan "kujanjuoksu"

ksu

"Saimme rauhassa nostaa pahasti haa-voittuneen viestimie-
hen rattaille ja ajaa
tiehemme." — Alik.
Tauno Simola pelas-
tetaan Juustilan kra-
naattitulesta 26.8.41

lään alkaa avoin Juustilanselkä, johon työntyy etelästä Ventelän niemi. Tältä niemeltä — noin kilometrin päästä — katsottaessa on maantien lenkki Juustilan sillan kohdalla kuin tarjottimella.

Ja "tarjottimen" toisessa päässä oli vihollispatteri, tykkien putket jo edeltä käsin tarkasti suunnattuina Juustilan suluille ja tulenjohtajan kiikari jokaista liikettä valvomassa.

Olin pataljoonamme mukana edennyt pari päivää kanavan idänpuoleista maastoa, ja siksi lähestyin Juustilan siltaa ensimmäisen kerran vasta 26.8. ajellen rauhallisesti polkupyörällä. Olin sinisilmäisen tietämätön tilanteen vakavuudesta.

Äsken olimme käyneet mottitaisteluita miinakenttien läpi kulkien ja "korohoron" sirpalesateessa ollen. Mitä kummaa nyt maantiellä voisi sattua! Olkoonpa, että sillan vaiheilla leijailivat vielä tiheät, palavien rakennusten suitsemat savupilvet, ja niitä tihensi tuntuvasti kranaattien räjähdysten nostattama tomu.

Mutta tilanne alkoi kehittyä odottamattomasti ja nopeasti.

Edelläni kulki pari hevosta ja niiden perässä joku polkupyöräilijä. Siltasuoralle ehdittyään hevoset lähtivät vetämään tien silmukkaan kuin kilpahevoset raviradalla. Mainittu pyöräilijä liittyi matkaan, ja minä jatkoin jonoa. Mistäpä sen tiesi, että hädin tuskin yksi hevonen ehti sillan yli!

Tuskin oli karavaanimme lähestymässä siltaa, taisivat vasta ensimmäiset rattaat olla sillalla, kun kuului pahanenteinen lähtölaukaus jostakin etelästä. Ilman täytti kiihtyvä, karmaiseva ujellus. Harjat hulmuten kurvasivat hevoset sillalta tielle ja lähtivät laukkaamaan pohjoiseen. Me pyöräilijät olimme parhaillaan peräkkäin kapealla, ehkä kymmenkunta metriä pitkällä kääntösillalla, kun kranaatti iski korvia huumaavasti räjähtäen sillan lounanpuoleiseen nurkkaukseen. Mittava sorapilvi pöllähti ilmoille. Hetken kuluttua täytti tienoon putoilevien kappaleiden ropina muistuttaen jättiläisraesadetta, ja sen ääni hukutti hetkeksi kanavan vierellä palavan rakennuksen rätinän.

Vaistomaisesti pudottauduin pyörältä sillalle. Se olisi tietystikin ollut myöhäistä, jos sirpaleet olisivat olleet osuakseen. Mutta niinhän me kaikki jouduimme sodassa vastaavissa tilanteissa usein tekemään. Seuraavassa hetkessä olin jälleen pyöräni selässä ja ajoin vahingoittumattomana turvaan. Kaikkia senkertaisia sillan ylittäjiä oli seurannut yhtä hyvä onni.

Tienpolven takana tapasimme erään vänrikin, joka oli kiikarillaan seurannut tilanteen kehittymistä parin sadan metrin päästä. Hänen ensimmäiset sanansa olivat:

— Se oli totisesti tiukka paikka. Olin varma, että ainakin pyöräilijöille kävisi huonosti.

Kun tuntia paria myöhemmin jouduin ylittämään uudestaan "kuolemansillan", kuten siltaa oli alettu nimittää, olin jo viisastunut. Talutin pyöräni pensaiden suojassa tien pohjukkaan lähelle yliajokohtaa. Oli jo tullut yleisesti tiedoksi, että sillan ehti ylittää hyvällä onnella vain yksi hevonen tai yksi pyöräilijä kerrallaan. Siispä odotin siksi, kunnes tie oli tyhjä. Hyppäsin pyöräni selkään ja las-kettelin niska kyrmyssä sulun toiselle puolelle.

Hyvin meni. Ei ainoatakaan kranaattia tällä kertaa.

Päästyäni kanavan idänpuoleisella tiellä vajaan sadan metrin päähän sillasta jätin pyöräni kaiteen nojaan ja nousin aidalle valokuvaamaan. Tähestyspaikaltani näin, kuinka tienmutkan Lappeenrannan puoleiseen tulopäähän oli kokoontunut muutamia hevosia odottamaan lähtövuoroaan. Oli jo tullut tavaksi, että hevosmiehet yrittivät ajaa sillan yli yksitellen räjähdysten välisinä aikoina.

Nyt lähti eräs hevonen "kujanjuoksuun". Ajaja istui matalana etukumarassa rattaillaan ja hoputti ajokkia ohjasten perillä. Kysyi taitoa ja onnea osata kovassa vauhdissa jyrkästi kaartaa kaidalle sillalle. Pyörän kosketuskin kaiteeseen olisi ollut kohtalokasta. Samassa ajoi onnellinen tulija ohitseni naama leveässä, vapautuneessa irvistyksessä ja kättä heiluttaen. Oman pataljoonan poikia, Iitin rohkeita miehiä.

Seuraavan yrittäjän kohtalo oli jo ohuemman langan varassa. Hädin tuskin hän ehti turvaan, kun vihainen kranaatti räjähti tiellä sillan länsipäässä. Sen heittäjä räjähdyspilvi ei vielä ollut ehtinyt ohentua, kun ilmaa leikkasi kouraiseva hätähuuto:

— Voi, auttakaa! Voi, auttakaa! Eikö kukaan auta! Voi voi!

Mies juoksi kasvot yltä päältä veressä tietä pitkin. Mutta hän ei ollut avunhuutaja. Taukoamatonta huutoa kuului yhä sillan takaa. Siellä oli toinen haavoittunut. Vilkaisin ympärilleni. Tienmutkan takana vuoroaan odottaneet hevoset pyörsivät juuri ympäri ja lähtivät laukkaamaan turvallisemmille paikoille. Huusin, minkä jaksoin:

— Pysäyttäkää, pysäyttäkää! Hevonen tänne, sillalle!

Keuhkoni olivat revetä, mutta huutoni ei saanut hevosmiehiä palaamaan. Heillä oli nyt se hetki, jolloin heitä "viettiin".

Olin yksin.

Avunhuuto kaikui verta hyytävänä laajalle levinneen räjähdyspilven sisältä. Mitä tehdä? Sillan ylittäminen oli pelottava tehtävä. Mutta entäpä jos haavoittuneen avunhuudot jäisivät loppuiäksi kulkemaan korvissani syyttäen ja kysyen, miksi en rientänyt apuun. Tein sen, minkä jokainen tosi-suomalainen sotilas olisi samassa tilanteessa tehnyt: hyppäsin pyöräni selkään ja ajoin sillan yli.

Muutaman metrin päässä sillasta makasi mies kieriskellen kuvaamattomissa tuskissa maantien tomussa. Yhdellä silmäyksellä totesin tilanteen: tykistön alikersantti oli ollut tovereineen korjaamassa katkenneita puhelinjohtoja, ja kranaatti oli räjähtänyt hänen jalkojensa juuressa kiskaisten oikean jalan niin tyvstin mennessään, että vain ohut lihas-suikale yhdisti enää jalkaterää reidentynkään.

Olin heti selvillä, etten yksin voisi viedä miestä Jsp:lle. Apua oli nopeasti saatava. Nousin pyöräleni ja lähdin ajamaan suunnalle, minne olin nähnyt hevosten katoavan. Hetken kuluttua löysin muutamia hevosmiehiä töyrään taakse suojautuneina. Sanoin:

— Hei, pojat, sillalla tarvitaan hevosta. Tykistön alikessulle on käynyt huonosti.

Miehet katselivat ääneti toisiaan, mutta kukaan ei tehnyt elettäkään lähteäkseen.

"Juustilan 'kujanjuoksu' vei meiltä kolmetoista miestä kaatuneina ja kolmekymmentäkuusi haavoittuneina." — Sotamiehet Arvo Sakkara (vas.) ja Paavo Nieminen pelastuivat haavoittuneina ensimmäisen viholliskranaatin täysosumasta Juustilassa 24.8.41.

— Lähden kyllä toiseksi mukaan. Tai antakaa hevonen — lähden yksin.

Miehet olivat hämäläisiä. He tekivät päätöksensä hitaasti, mutta sen varmemmin. Eräs heistä käänsi hevonsensa rauhallisesti tielle ja loihe lausumaan:

— Kyllähän me... Eihän sitä yksin...

Samassa astui pensaista tielle pari pataljoonamme artjärveläistä miestä.

— Tarvitaanko apua?

— Nouskaa rattaille!

Ja niin mentiin jälleen sydän jyskyttären "kuolemansillalle".

Ihme tapahtui. Ainoatakaan kranaattia ei tullut tämän matkan aikana. Saimme rauhassa nostaa pahasti haavoittuneen viestimiehen rattaille ja ajaa tiehemme.

Matkalla Jsp:lle tuli muutamia miehiä vastaan. He vilkaisivat vaieten rattaille. Eräs heistä pysähtyi, otti sätkän suustaan kuin hattu otetaan päästä kunnioituksesta surutilaisuudessa ja virkahti:

— Simolan Taunoko se on? On, Simolan Tauno se on.

Artjärven miehet palasivat takaisin vartiopaikalleen. Ajaja hoputteli hiljaa hevostaan, ja minä ajoin pyörällä vierellä. Mies kierähteli taukoamatta tuskaisesti rattaille, puristi täysin voimin ajajan jalvoja etsien niistä apua kuin hukkuva oljenkorresta ja huusi suoraa huutoa.

Jännitin kaikki henkiset voimani voidakseni sanoa jonkin lohduttavan sanan, mutta sanat eivät enää lävistäneet tajunnan muuria. Mies oli jo siirtymässä rajan yli. Mutta mitä haavoittunut ei kuulut, sen kuuli hevosemies, ja Jsp:n teltan alkaessa näkyä hän sanoi poskipäällä liikituksen punertava hehku:

— Mies ei tunnu tajuavan enää puhetta. Mutta — minä en noita sanoja koskaan unohda.

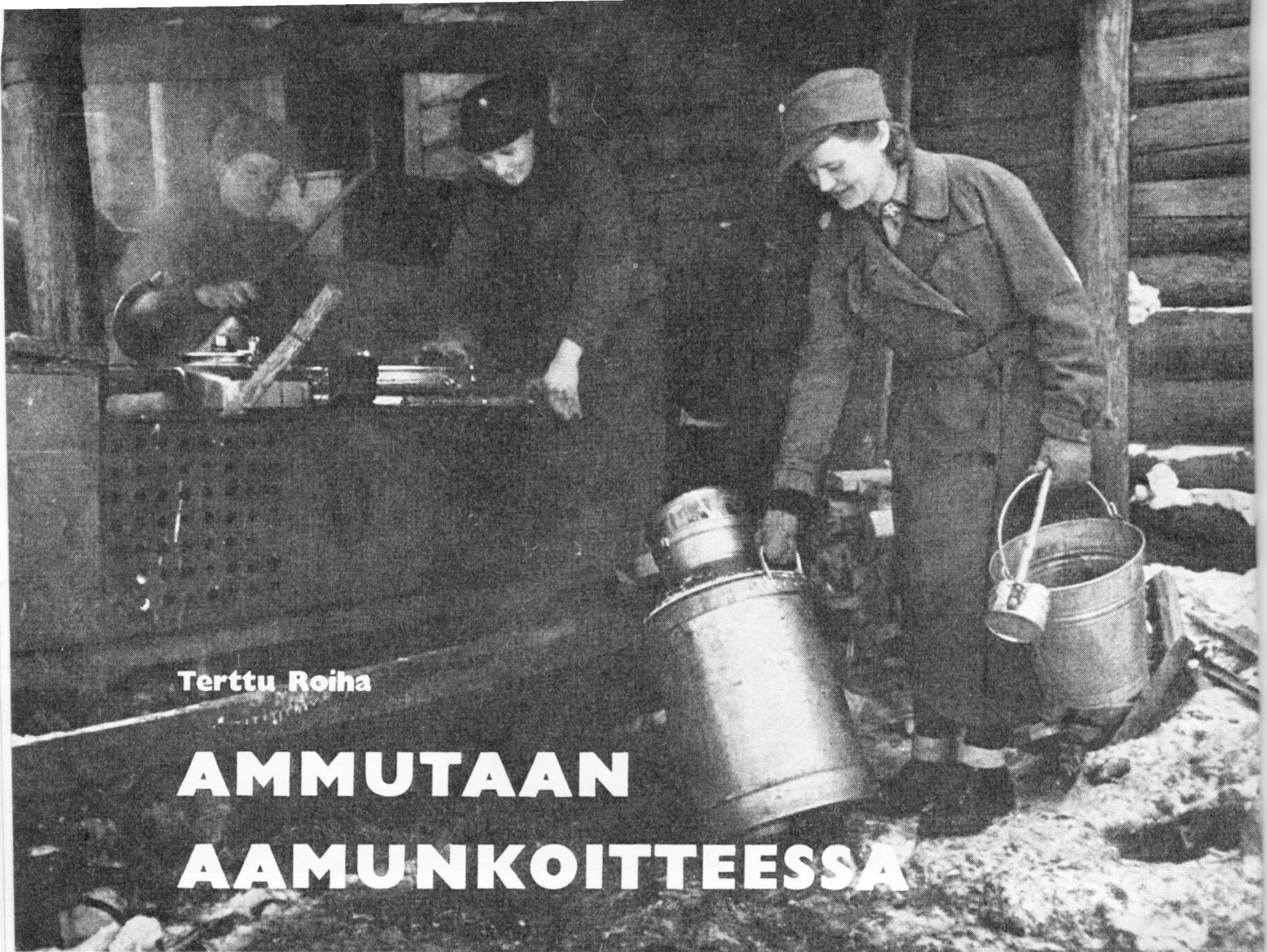
Saavuttiin Jsp:n teltalle. Pikainen silmäys saattoi lääkärin lausumaan:

— Harvoin sodassakaan näkee näin suurta avohaavaa, että jalan lihat ja luutkin ovat melkein tipotiessään ja mies elää.

Mäntän mies oli kuitenkin jo saavuttanut matkansa määrän, kun sairasauto vähän myöhemmin saapui kenttäsaairaalaan.

Minun oli sinä päivänä ylitettävä vielä kerran kohtalokas silta. Mutta siitä ei oikeastaan kannataisi enää puhua. Jouduin tosin neljän kranaatin räjähdysneliön keskelle, sen jälkeen kun olin jo ylittänyt sillan. Pyörästä katkesi ketju, ja mantteli pyyhkiytyi tavaratelineeltä kauas tielle. Mutta mitä se oli kaiken edellä kerrotun rinnalla! Mitä sen rinnalla, että Juustilan "kujanjuoksu" vei meiltä kolmetoista miestä kaatuneita ja kolmekymmentäkuusi haavoittuneina! Mitä todellakaan! Heistä olisi pitänyt kertoa.

Elettiin salamasodan aikaa. Siis eteenpäin!

Terttu Roiha

AMMUTAAN AAMUNKOITTEESSA

Tuhansien miesten työn korvasivat rintamalla toimivat lotat

Sodassa sattuu ja tapahtuu. Sattuupa kenttäsaaralassakin ja hoitajattarelle. Niinpä tämän kirjoittaja joutui viattoman tervehdyslappusensa takia ankarasti kuulusteltavaksi ja aikansa kärsimään pelosta, että hänet kenties ”ammutaan aamunkoitteessa harmaan ladon takana”.

TEIMME juuri muuttoa Virtutjoelle ja kaikilla oli tulenpalava kiire, koska oli määrätty, että sairaalan on oltava toimintavalmiina vielä samana iltana. Oli iltapäivä ja purin peitehuopia pihalla pakkauksesta, kun siihen ajoi pieni henkilöauto. Sieltä tuli ulos kolme upseeria ja he tiedustelivat päällikköä. Neuvoin heidät sisään rakennukseen. Eikä heidän tulonsa edes askarruttanut mieltäni, sillä useinhan heitä kulki kaikenlaisilla asioilla. Ei kulu- nut kuitenkaan pitkää aikaa, kun päällikkö aukaisi ikkunan ja kutsui minut sisään. Tämäkään ei vielä minua erikoisemmin hämmästyttänyt. Ajattelin, että ehkä päällikkö voi antaa minun tehtäväkseni jär-

jestää herroille kahvin. Pian jo olinkin ovella, jolla päällikkö oli minua vastassa. Hän kuiskasi ohimennen:

— Pysykää rauhallisena.

Tämä sai ajatukseni liikkeelle. Mitä on tapahtunut? Minkä tähden nämä herrat tahtovat tavata minua? Onko isälleni tai veljilleni sattunut jotain ikävää? Monta kysymystä ennättivät aivoni rakentaa siinä silmänräpäyksessä, kun tajusin, että heillä onkin minulle asiaa. ”Pysykää rauhallisena.” Mitä tämä oikein voi olla?

Kun astuin huoneeseen, esitteli päällikkö minut: ”Lotta N. N.” Herrat seisoivat kaikki, ja

joku pyysi minua istumaan. Tein sen ja muut seuraivat esimerkkiä. Aivoissani surisi, pysykää rauhallisena, pysykää rauhallisena. Tuskin kykenin mitään vastaamaan heidän kohteliaaseen toteamukseensa kauniista muuttoilmasta. Aioin juuri esittää kysymyksen, että miksi minut on kutsuttu tänne, kun eräs heistä, majuri arvoltaan, teki nopean kysymyksen minulle:

— Tunneteko alikersantti Löppösen? (Nimi ei ole oikea).

Helpotuksen huokaus ainakin mielessäni tapahtui tuon nimen kuultuani. Hassua vain, ettei ole kulunut kuin muutama päivä, kun kuulin samasta henkilöstä. Oli sattunut niin, että sotilaspastori oli osastolla poikia katsomassa ja kertoi tarinaa eräästä alikersantti Löppösestä, joka oli joutunut Enson "väkivaltaisessa" vihollisen saartamaksi, niin että oli pakotettu jäämään sinne ja vasta nyt, parin viikon kuluttua, pääsyt pakenemaan omien puolelle. Eräs näistä osaston pojista, joka kuului samaan komppaniaan, ei oikein jaksanut muistaa tätä miestä, ja niin pastori kertoi lähempiä tuntomerkkejä, ja koska ne sopivat yhteen myös minun tuntemani saman nimisen henkilön kanssa, niin käskin, tai oikeastaan pyysin pastoria kertomaan terveiseni tälle alikersantille. Pastori kertoi itsellään olevan hyvin huonon muistin, ja kehoitti kirjoittamaan ne paperille, jolloin ne kyllä menevät perille. Mikäpä siinä. Otin pienen pahvikortin ja kirjoitin sille: "Alikersantti Eino Löppönen. Hyvin tehty. Toivon edelleenkin menestystä", ja alle koko nimeni ja vielä kenttäpostiosoitteeni.

Nyt majuri odotti vastaustani, tunnenko tämän henkilön, ja tietysti minä myönsin tuntevani. Seurasin lisää kysymyksiä:

— Missä olette häneen tutustunut? Milloin? Mitä tiedätte hänen perheestään? Milloin olette viimeksi kuulleet hänestä?

Kerroin tuon, mitä pastori kertoi ja että lähetin hänelle kirjallisen tervehdyksen. Nyt tuli hyvin tiukasti:

— Ja mitä kirjoititte tuohon tervehdykseen?

Kerroin, mitä olin kirjoittanut. Ja taas tuli kuin pyssyn suusta:

— Mitä tarkoittitte tuolla, hyvin tehty?

Nyt vasta jouduin itsellenikin sen analysoimaan, mitä sillä oikein tarkoitin ja selitin sen tarkoittavan sitä, että kun mies kykeni kaiken viihollisen linjojen läpi puikkelehtimaan omien puolelle, niin eikö se ollutkin hyvä työ?

— Vai eikö se ollutkaan hyvä työ, oliko hän vakoilija?

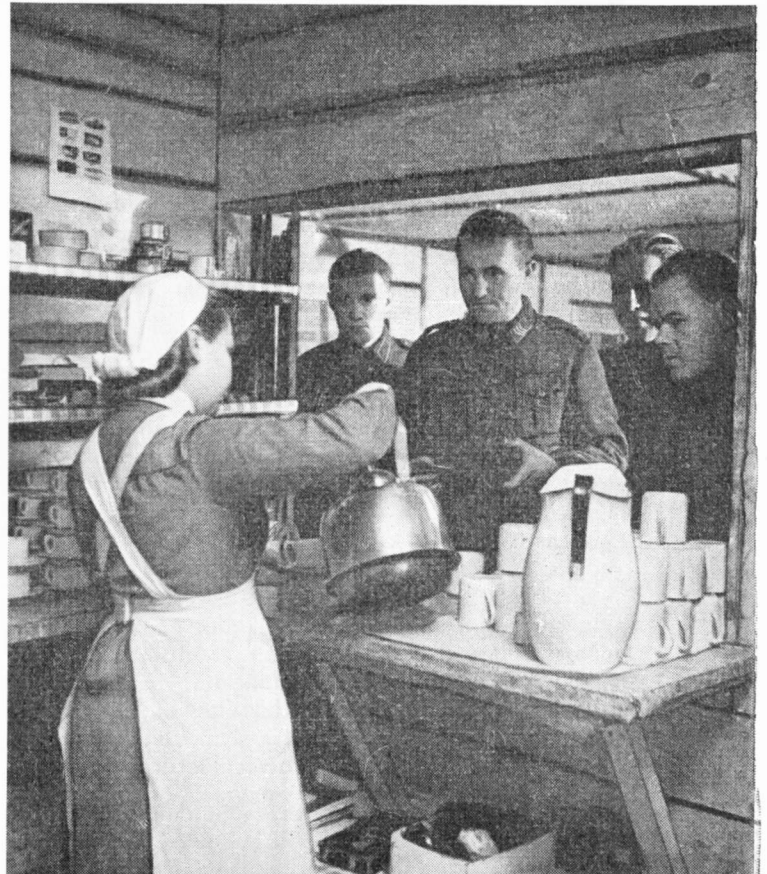
Siihen ei voitu minulle vastata ja nyt vasta valkeni minulle koko kauheus. Löppönen on vakoilija ja minua epäillään osasylliseksi, koska lähetin pastorin mukana noin ytimekkään tervehdyksen. Mieleeni tuli usein käytetty lause: "Ammutaan aamunkoitteessa harmaan ladon takana." Mutta herrat vähät välittivät minun mielialoistani. Minun piti vain kertoa heille, olenko erehtynyt ja missä? Onko minulla äiti ja isä? Olenko tämän rakkaan isänmaan kansalainen ja nautinko kansalaisluottamusta? Kaikkiin edellisiin tiesin oikean vastauksen, mutta viimeinen oli minulle kysymysmerkki. Ainakin sillä

hetkellä tuntui, ettei minulla ollut hivenenkään vertaa minkäänlaista luottoa. Tai oli sentään. Pääliikkö katsoi minuun hyvin rohkaisevasti. Luulin silloin ja ihme kyllä vieläkin minulla on se tunne, että hän luotti minuun.

Tuona hetkenä päätin, etten ikinä kuuna kullaan valkeana minkäänlaista lappusta miehille kirjoita. No, se päätös unohtui sitä mukaa kuin tuon harmaan ladon varjokin. Mutta pitkän aikaa olin peiloissani, koska majuri lupasi tai pikemminkin uhkasi tulla minua vielä kuulustelemaan. Päällikön kanssa taas sovimme, ettemme kerro siitä kenellekään. Muuten koko koti-Suomi olisi kohta kertonut totena tarinaa lotasta, joka suuret armeijan saappaat jalassa kulki linjojen läpi viemässä viholliselle meidän erinomaista hernesosekeittoamme ja ammuttiin tästä rikoksesta aamunkoitteessa harmaan ladon takana.

Sotaa oli jo käyty taas oikein toden teolla, kun sain jonkun välityksellä terveisiä joltakin majuri Lin... Anteeksi, en vielääkään muista sitä nimeä! Sanoin tuojalle, ettei ole kunnia tuntea, joten samat terveiset takaisin. Tuli uudet varustettuna reunahuomautuksella, "jollei terveiseni kelpaa, tulen vielä kuulustelemaan teitä." Salaman isku ei voi tuntua ilkeämmälle. Lähetin ystävälliset terveiseni hänelle. Vaikka nyt sen jo uskallan kertoa: minun teki mieleni lähettää kortti ja kirjoittaa siihen: "Hyvin tehty. Toivon edelleenkin menestystä."

En tiedä vielääkään, mitä nämä kuulustelut julki-toivat. Oliko koko touhuun mitään aihetta. Ei minulla myöskään ole ollut rohkeutta tarkistaa alikersantti Löppösen kohtaloa. Olen pakottanut itseni uskomaan, että hän on hyvissä sielun ja ruumiin voimissa kotipaikkakunnallaan. Ainakin toivon niin.

Lotta arkisessa ympäristössään

Partisaanien tihutyön kohteeksi joutunut auto armeijan Suomussalmen autovarikolla tapauksen jälkeen

ELETTIIN rauhallisia heinäkuun päiviä vuonna 1942 Uhtuan suunnalla. Oli vain hiljaista tulitointa ja partiokahakoita. Meidän kaukopartioporukamme paistatteli päivää asuntokorsujemme luona, ja osa meistä oli korkeushyppäharjoituksissa. Päivä oli tyyni ja helteinen.

Osastomme vääpeli Heinonen tuli luoksemme kyselemään, olisiko vapaaehtoisia varmistusmatkalle lähtemään. Ja olihan niitä, sillä koko partioporukkammekin oli koottu vapaaehtoisista.

Rintamalohkollamme oli sotilaskotiliiton johtohenkilöitä sotilaskotia ja -kanttiineita tarkastamassa. Vieraillemaan ryhmään kuuluivat sotilaskotiliiton puheenjohtaja, tohtorinna Toini Jännes, kenraalitar Greta Palojärvi ja rouva Faini Aflecht. Heidän tarkoituksenaan oli jatkaa matkaa Kiestinkiin tarkastus- ja vierailumatkalle. Tämän seurueen suojavartioksi me vapaaehtoiset jouduimme. Sissiosastosta lähtivät varmistuspartioon korpraali V. Moilanen kotoisin Ristijärveltä, tunnettu hyvänä sk-hiihtäjänä, sotamies Hannes Kontiainen Savonlinnasta, sekä allekirjoittanut partion vanhimpana. Matkallelähdön piti tapahtua kahdella maastoautolla kello 20 Röhön ja Kananaisten kylien kautta Kiestinkiin matkan ollessa noin 100 km. Meitä ei kuitenkaan tämän kautta päästetty lähtemään, sillä vihollisen partiot olivat ainaisen vaarana tätä tietä kuljettaessa. Tämän vuoksi matkasuunnitelma muuttui niin, että liityimme kello 22 lähtevään panssariautoin ja konekiväärein varmistettuun lomalaisia kuljettavaan autokolonnaan.

Ennen matkalle lähtöä tuli kuitenkin moottorivika toiseen maastoautoon, ja sen tilalle saatiin henkilöauto, johon sijoituivat sotilaskotiliiton

Into A. Salmi

PARTISAANIN TIHUTYÖ

Heinäkuussa 1942 herätti maassa surua tieto siitä, että kolme sotilaskotiliiton johtohenkilöä oli joutunut vihollisen sissien uhreiksi Kuusamon ja Taivalkosken pitäjäiden rajamailla tiellä Juntusranta – Kurvinen. – Kirjoittaja, joka oli onnettomuusmatkalla mukana toisessa autossa, kuvaa seuraavassa tämän järkyttävän tapahtuman vaiheita.

Sama auto sisältä

johtohenkilöt sekä varmistusmiehistä korpraali Moilanen. Rikkoutuneen maastoauton kuljettajan tilalle tuli tämän henkilöauton vakinainen kuljettaja, korpraali T. Rossinen siitäkkin huolimatta, että hän olisi seuraavana aamuna päässyt lähtemään siviiliin ikäluokkansa kotiuttamisen mukana. Hän sanoi, että tehdään nyt vielä tämä viimeinen matka. Me varmistusmiehet sijoituimme maastoautoon, johon tuli myöskin autojen varakuljettaja. Hänen nimeään en kuitenkaan muista enempää kuin toisen varsinaisen kuljettajankaan nimeä.

Näin matka jatkui kauniina kesäyönä Kursman kasarmeille saakka, missä oli lomalaisten lomatodistuksien tarkastus. Tässä vaiheessa jätimme lomalaisia kuljettavan autokolonnan ja jatkoimme matkaa Suomussalmelle. Täältä matka jatkui välittömästi eteenpäin kohti Kuusamo. Lomakolonnan jätettyämme ajoimme määräysten mukaisesti etumaisena, henkilöauton seurattuna muutaman kymmenen metrin päässä. Yö oli kaunis ja lämmin auringon heiloittaessa aamupuoleen yöstä kuumasti ja raukaisevasti.

Matka sujui hyvin ilman mitään kommelluksia. Kuusamon Kurviseen saavuttuamme ajoi perässä kulkenut henkilöauto rinnallemme, ja tohtorinna Toini Jännes pysyi, eivätkö he saisi ajaa edellä, koska tie põlisi kovasti ja heidän autostaan oli ikkuna rikki, jonka vuoksi pöly tuli autoon. Ilman ollessa aivan tyyni pysyi pöly kauan ilmassa, joten ei olisi ollut apua, vaikka he olisivat jättäytyneet huomattavasti jälkeenkkin. Kun olimme Suomen puolella rajaa olevalla maantiellä, annoin heille luvan, että saavat ajaa edellä. Kello oli tällöin noin 4.10 sunnuntai-aamuna. Pysyttelimme edelläajavasta autosta noin 25—30 metrin päässä, vaikka au-

tomme täytyikin valtavasta põlystä. Tällä hetkellä vaihtui myöskin automme varakuljettaja ajamaan autoa.

Kun olimme ajaneet parin kilometrin matkan, avasivat venäläiset partisaanit yllättäen kiivaan tulen konetuliaseilla autojamme kohti tien oikealla puolella olevasta tiheästä metsästä. Näin kuinka edellämme ajava henkilöauto mäen päälle päästyään kaartui loivasti vasemmalle puolelle tietä maantien ojaan. Tulitus oli hyvin kiivasta ja läheltä ammuttua. Oli ihme, että ketään säilyi hengissä.

Vielä automme liikkeellä ollessa hyppäsimme siitä pois. Autossamme olleet juoksivat tien oikealla puolella olevaan metsään, mutta allekirjoittanut meni tien vasemmalle puolelle. Sieltä kuitenkin avattiin kiivas pikakivääri- ja konepistoolituli vastaan. Juoksin takaisin maantielle auton viereen ja näin, että maantien ojaa pitkin ryömi mies minuun päin. Ammuin häntä kohti konepistoolillani, mutta valitettavasti en osunut. Vilkaisin vielä henkilöautoon päin, mutta sieltä ei näkynyt mitään elonmerkkejä. Koska ilma oli täynnä nikkeliä, katsoin parhaaksi juosta toisten perässä oikealle puolelle metsään. Vaihtaessani tällöin konepistooliin rumpulipasta se putosi maahan ja vyöryi kivenkoloon. Sain sen sieltä kuitenkin ja menin lähelläolevan kiven taakse suojaan. Sieltä ammuin lippaan tyhjäksi, minkä vuoksi partisaanit joutuivat etsimään suojaa ja heidän tuiutuksensa hiljeni vähäksi aikaa. Vaihdoin uuden lippaan ja lähdin juoksemaan lähellä olevaa polkua pitkin tietämättä siitä, mitenkä kavereitten on käynyt.

Juostessani tuli polulla yllättäen vastaan mies konepistooli ampumavalmiina. Tunsin hänet heti automme varakuljettajaksi, mutta hän heikkonäköi-

senä ja silmälasinsa kadottaneena ei tuntenut minua. Hän oli juuri ampumaisillaan minua, kun karjaisin, että "älä helvetissä ammu, täällä on omia miehiä!" Samassa hän sanoi, että jos en olisi huutanut, niin hän olisi ampunut, olikin jo painamassa liipasinta.

Lähdimme yhdessä juoksemaan maantien suunnassa metsää pitkin takaisinpäin partisaanien antaessa meille lisävauhtia. Perääntyessämme ammuimme tyhjiä sarjoja, niin että saimme takaa-ajajat hiljentämään vauhtiaan. Tavoitimme toisetkin autossamme olleet miehet ja jatkoimme yhdessä matkaa.

Partisaanit yrittivät kiertää meidän eteemme, mutta eivät onnistuneet. Olimme saaneet niin paljon etumatkaa, että eräällä ylitettävällä, laajalla suolla olimme jo 300 m partisaanien edellä. Venäläisten ampuessa suon reunalta peräämme he ampuivat onneksemme yli.

Päästyämme jälleen metsän suojaan kuulimme autojemme luota kaksi kovaa räjähdystä ja arvelimme, että partisaanit räjäyttivät automme. Samalla alkoi autojen luota nousta mustaa savua. Päätimme nyt palata takaisin maantielle ja kulkea tietä pitkin, kävi miten kävi. Saimmekin jatkaa kaikessa rauhassa kulkuamme tiellä, sillä venäläiset olivat katsoneet parhaaksi palata suon reunasta takaisin.

Käveltyämme tietä muutaman kilometrin poikkesimme tienvieressä olevaan ensimmäiseen taloon. Täällä oli 4—6 vanhanpuoleista miestä, joilta pyysimme, eikö joku heistä lähtisi soittamaan Juntusrannassa olevaan esikuntaan tai antaisivat lainaksi polkupyörän. He eivät lähteneet eivätkä antaneet pyörääkään. Sanoivat lähtevänsä kuka kalaan, kuka hakkuulle, ja niin he häipyivät. Otimme talosta kaksi polkupyörää ja lähdimme autonkuljettajan kanssa ajamaan lähimpään puhelimeen, jonne oli matkaa kymmeniä kilometrejä. Muut jäivät taloon odottamaan. Autonkuljettaja kuitenkin väsyi, ja hän poikkesi erääseen tienvarressa olevaan taloon lepäämään. Jatkoin yksin matkaa, ja noin 20 km ajettuani poikkesin minäkin erääseen taloon pyytämään vettä tai maitoa. Selitin siellä tilanteen ja kyselin lähintä puhelinta. Talon poika lähti viemään tietoa eteenpäin ja hoitikin asian. Kirjoitin hänelle paperilappuun tilanneselostuksen.

Juntusrannasta olikin heti lähtenyt partioita tapahtumapaikalle ja minä taas lähdin ajamaan polkupyörällä takaisin autonkuljettajamme luo. Saapuesani taloon, missä kaverini oli, saapui paikalle kohta sen jälkeen Kuusamosta tullut saksalainen autokolonna. Kolonnan autoihin olivat saksalaiset ottaneet kahakassa surmansa saaneiden ruumiit, muistaakseni rouva Faini Aflecht'in ruumista lukuunottamatta. Partisaanit olivat sytyttäneet autot tuleen ja sotilaskotinaisia kuljettanut auto oli palanut romuksi, mutta maastoauto oli sammunut, niin ettei siitä ollut palanut muuta kuin kojetaulu ja etupenkki. Partisaanit olivat evakuoineet surmansa saaneilta kaikki arvoesineet ja osittain myöskin vaatteet. Ruumiit he olivat vetäneet autosta ulos, mutta rouva Aflecht'in jalat olivat jääneet autoon ja palaneet. Autossa oli ollut Uhtuan suunnan sotilaskotien kassa ja muuta tavaraa. Kovia rahoja löytyi auton jätteistä.

Partisaanit olivat myöskin miinoittaneet tien, mutta autot eivät kulkeneet miinojen yli. Maastoauton oikeanpuoleiset pyörät olivat kulkeneet aivan miinan vierestä. Aikaisemmin mainitut räjäytykset johtuivat siitä, että partisaanit olivat räjäyttäneet puhelinyhteyksiä poikki.

Kahakkapaikalle saapuessaan saksalaiset olivat luulleet, että siinä on vielä tappelu käynnissä ja olivat levittäytyneet ketjuun ja vieneet kevyet kks: aseisiin. Samassa paikassa oli viikko aikaisemmin venäläinen partio tuhonnut saksalaisen autokolonnin.

Me hengissä säilyneet palasimme saksalaisen kolonnan mukana Juntusrantaan, ja levätyämme palasimme seuraavana aamuna takaisin tapahtumapaikalle. Venäläisten partisaanien takaa-ajoon ryhdyttiin heti suurin voimin, mutta tuloksetta.

Saksalaiskolonnan tuhon jälkeen oli tähän paikkaan tuotu jalkaväkijoukkue vartioon, mutta se oli poistunut päivää ennen edellä kerrottua tapahtumaa, koska ei ollut mitään erikoista ilmennyt.

HIENO KÄYTÖS

— Röyhkeys hienoon käytökseen yhdistettynä on se voima, joka maan perii, sanoi kapteeni Laamanen, kun sakeassa lepikossa yllättäen kohtaamaansa vihollispartiota kp-tullellaan tervehtien sen muonilta pudotti.

TAPAHTUI TAIPALESSA

Yöllä etulinjaan vaihdetut uudet miehet joutuivat heti aamun sarastaessa alkaneeseen tykistökeskitykseen. Sen vielä jatkuessa huomattiin vihollisen jalkaväen ryhtyneen monien panssarivaunujensa tukemana hyökkäämään. Tällainen tulikaste ja lähestyvät vihollislaumat olivat monelle ensikertalaiselle liikaa. Muutamat menettivät hermonsansa niin, että alkoivat hengen hädässä juosta taaksepäin.

Rohkeaksi tunnettu rykmentinkomentaja, majuri U. Tiirikkala sattui hätään aivan etulinjan välittömässä läheisyydessä. Kun eräskin "tärähtäneistä" tuli silmät pyöreinä laukaten ja huutaen: "Vanjoja tulee, tankkeja tulee, vanjoja tulee, tankkeja tulee...", tempaisi majuri Tiirikkala pistoolinsa esiin ja karjaisi: "Seis, mitä nyt?". Mies pysähtyi ja sopersi kauhun valtaamana: "Herra vä n r i k k i, vanjoja tulee, tankkeja tulee..." Tiirikkala tiuskaisi tähän: "S—na, mies. Ettekö tunne arvomerkkejä!" Mies rauhoittui heti silminnähtävästi ja sopersi hämillään: "Herra majuri, olenko minä j o n ä i n k a u k a n a !" Sanoi ja lähti seuraamaan komentajaansa.

TARSEPOL

Suomalaiset valloittivat viime sodassa syksyllä 1941 Etelä-Aunuksessa muun ohella Tarsepolin kylän. Tais-telussa mukana ollut kersantti Kastarinen haavoittui takapuoleensa ja teki paraillaan kuorma-ajoneuvon päällä vatsallaan maaten matkaa Jsp:lle.

Vastaan sattui tulemaan osaston komentaja ja ihmetteli, miten kersantti, joka aina oli reipas marssimaan, nyt tällä tavoin matkusteli. Olotilansa suuttamana kersantti urahti:

— Herra majuri. Kersantti Kastarinen haavoittui Tarsepolissa persepoliin!

Reino Kalervo

armeijakunnan vaiheita Talvisodassa

SAARROSTAVA HYÖKKÄYS PANNAAN KÄYNTIIN

Partio lähdössä

AINOASTAAN kaksi vuorokautta oli rintamahyökkäys ehtinyt jälleen jatkua, kun tajuttiin, että saarrostuksen kannattajat olivat olleet oikeassa. Hyökkäys varustettuja asemia vastaan varsinkin silloisissa vaikeissa talviolosuhteissa ei näyttänyt johtavan tulokseen. Nimenomaan raskaan tykistön puutteesta — sitähan armeijakunnalla ei ollut lainkaan — johtui, ettei vihollista missään saatu ennen jalkaväen hyökkäystä lamautetuksi ja tappiot kohosivat verisissä lähitaisteluissa huolestuttavan suuriksi. Nyt 30.12.39 uudisti operatiivisen osaston päällikkö aikaisemman tilanteenarvostelunsa ja tuli yhä siihen lopputulokseen, että on ryhdyttävä offensivisten voimien suuntaamiseen idästä päin vastustajan selustaan ja sen liikenneyhteyksille sekä että puolustautuvalla rintamanosalla on jatkettava sitovaa toimintaa.

Saman päivän iltana kenraalimajuri Hägglund antoi aikaisemmin mainitun käskyn hyökkäyksen keskeyttämisestä muualla paitsi Ruhtinaanmäen rintamalla. Ja jo seuraavana päivänä, uudenvuoden aattona, annettiin käsky valmistautumisesta hyökkäykseen vihollisen saarrostemiseksi sen suunnitelman mukaan, jonka armeijakunnan operatiivisen osasto oli laatinut.

Ratkaisukohtaan oli pyrittävä kokoamaan kaikki voimat, koskaan ei niitä voi olla liikaa! Tätä periaatetta seuraten heikennettiin Kollaalla olevaa 12. divisioonaa äärimmilleen. Ottaen huomioon Kollaan rintaman sivustoja suojaavat erämaat ja ennen kaikkea luottaen Kollanjoen puolustajien kestävyyskykyyn jätettiin sinne heikennetyt tykistön lisäksi vain hieman enemmän kuin neljä pataljoonaa jalkaväkeä, kaikki muut divisioonan joukot vedettiin IV AK:n eteläiselle rintamanosalle.

Tammikuun 2. p:nä lähetettiin Päämajalle armeijakunnan operatiivisen osaston suunnitelman mukainen selvitys lähipäivien uudesta sotatoimisuunnitelmasta. Sen mukaan oli vihollisen huoltotie Uomaan suunnalla pidettävä katkaistuna ja 3.1.40 alkaen keskitettävä Syskyjärven etelänpuoliseen erämaahan vahva voimaryhmä — noin 8 tai 9 pa-

taljoonaa — päähyökkäystä varten konsentrisesti lounaaseen ja länteen ensi tavoitteina molemmat Lemetit sekä edelleen painopisteen ollessa Koirinojaa kohti. Kitilän—Syskyjärven linjaa oli samalla puolustettava noin kuudella tai seitsemällä pataljoonalla ja Kollaata neljällä pataljoonalla.

Samalla kun Päämaja hyväksyi tämän suunnitelman se asetti armeijakunnan käyttöön joitakin pataljoonia, jotka tosin kohottivat hyökkäysjoukkojen lukumäärää, mutta jotka eivät läheskään kaikki huonon varustuksensa ja puutteellisen koulutuksensa takia suinkaan olleet operaatiokelpoisia. Mutta kaikista ponnistuksista huolimatta voimasuhde viholliseen verraten kävi päivä päivältä yhä vaan epäedullisemmaksi. Vastustajakin sai vahvennuksia eivätkä ne olleetkaan heikosti varustettuja pataljoonia, vaan voimakkaita divisioonia.

Uomaan tietä ei joulukuun hyökkäyksen aikana ollut saatu vakuuttavasti katkaistuksi ja niinpä se oli tehtävä nyt, ikään kuin varsinaisen hyökkäyksen alkusoittona, ja koko Lavajärvien—Uomaan välisen tien pituudelta. Sen lisäksi oli tuhottava Uomaalla oleva vihollinen. Nämä tehtävät jäivät eversti Weijon ja majuri Valkaman joukkojen huo- leksi.

Päähyökkäystä varten muodostettiin kaksi taisteluosastoa everstien Hannukselan ja Autin komennossa. Kun viimeksi mainittu kuitenkin jo 7.1.40 alistettiin eversti Hannukselalle, jäi tämä itse asiassa lähinnä vastaamaan koko saarrostoperaatiosta.

Taisteluosasto Hannukselaan kuului kaksi ryhmää: everstiluutnantti Järvisen komentama "Keihäs" ja kapteeni Virtasen "Vaaka". Ne, kuten Taisteluosasto Auttikin, keskitettiin Katitsanlammen — Vuortanajärven väliselle alueelle. Sieltä oli eversti Autin hyökättävä Koirinojalle ja eversti Hannukselan aluksi molempiin Lemetteihin. Taisteluosasto Hannuksela jatkaisi sek in Koirinojalle saatuaan Lemetit vallatuiksi. — Koko hyökkäysliikkeen painopiste oli suunnassa Katitsanlampi — Lemetti itäinen — Koirinoja.

Passiiviselle rintamanosalle Laatokan ja Syskyjärven välille jätettiin kaksi taisteluosastoa, "Jousimies" ja "Oinas", yhteiseltä vahvuudeltaan kuusi pataljoonaa ja kaksi patteristoa. Nimitys "passiivinen rintamanosa" ei itse asiassa ole aivan oikea. Kyllä sielläkin hyökättiin ja saavutettiin menestystäkin, mutta toisarvoiseksi tämä rintamanosa ratkaisua ajatellen tietysti jäi.

Heti uudenvuoden jälkeen alkoi valtava lumipyry, se oli Laatokan Karjalankin oloissa ennen näkemätön. Lyhyessä ajassa se tukki täydellisesti kaikki tiet ja vaikeutti mitä suurimmassa määrin joukkojen keskittämistä ja ryhmittymistä lähtöasemiinsa. Nimenomaan tykistö ja huoltomuodostelmat joutuivat lujille. Ja pyryä seurasi ankara pakkanen, joka kovin koetteli kehnosti vaatettettuja miehiä. Lukuisia paleltumistapauksia sattui jo ennen kuin varsinaisen hyökkäys pääsi edes alkuun.

Kaikista vaikeuksista huolimatta olivat päähyökkäykseen osallistuvat pataljoonat valmiina aloittamaan etenemissensä ns. verhoamislinjalta Kaulolampi — Vuortanajärvi 6.1.40 aamulla, jolloin hyökkäys oli määrätty alkavaksi.

Taistelu Lavajärven—Uomaan alueella oli silloin käynnissä kolmatta vuorokautta.

Raskas konekivääri asemissa IV AK:n varmistuslinjalla Syskyjärven suunnalla luminietosten keskellä

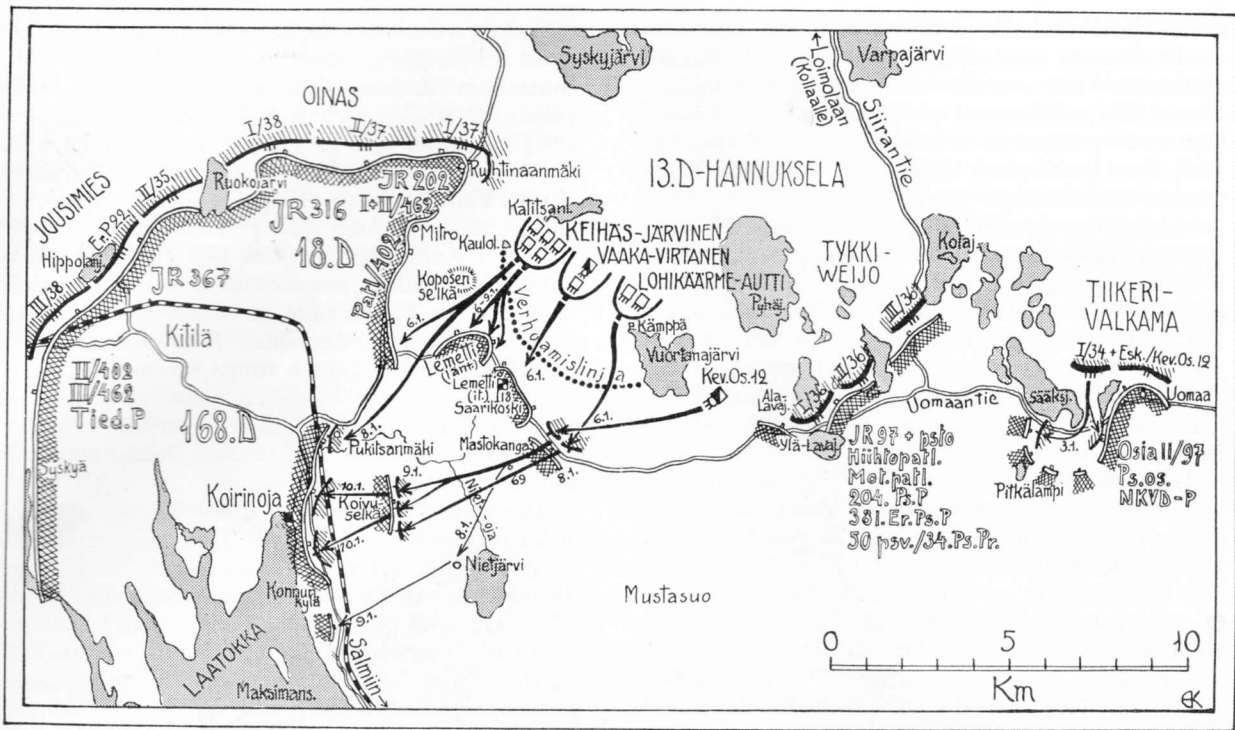
Taistelu Uomaan tiestä

Rintamahyökkäyksen ajoilta muistamme, että Uomaan tietä vastaan toimi kaksi taisteluosastoa, eversti Weijon "Tykki" ja majuri Valkaman "Tiikeri." Näiden sivuhyökkäysryhmien oli nyt lopultakin saatava tie katkaistuksi ja estettävä kaikkien apuvoimien pääsy saarrettavien vihollisyhtymien avuksi idästä käsin.

Kun majuri Valkama ei joulukuussa ollut pienellä taisteluosastollaan onnistunut katkaisemaan tietä Uomaan luona, oli hän vetäytynyt kylän pohjoisreunaan, josta käsin "Tiikerin" partiot tämän tästä tekivät retkiään maantielle ja aiheuttivat ajoittain suurta sekaannusta liikenteessä sekä tuottivat tappioita viholliskolonnille. Mutta 3.1.40 piti Tiikerin, avustaakseen lännempänä hyökkäävää Tykkiä, suuremmin voimin tunkeutua maantielle.

Hyökkäys suoritettiin päivän sarastaessa Sääksjärven — Rajalammen kannaksen kautta. Kahden komppanian vahvuinen osasto eteni ratsumestari K. Majewskin johtamana linjalle Sääksjärvi—Pitkälampi rintama länteen. Samaan aikaan hyökkäsi luutnantti E. Vahla komppanioiden saman kannaksen kautta Rajalammen eteläpuolelle ja asettui sinne rintama itää kohti. Ainakaan Uomaalta ei siis voitaisi lähettää venäläisiä joukkoja eversti Weijon hyökkäystä häiritsemään.

Mutta eversti Weijon taisteluosastosta ei kuulunut

▲ IV AK:n hyökkäys tammikuun alkupuoliskolla 1940 Syskyjärven rintamalla venäläisten saartamiseksi Laatokan rannalle

▼ "Olympiakylä" Syskyjärvellä

mitään. Minkäänlaista melskettä ei kantautunut Uomaalle lännestä päin. Tämä pani majuri Valkaman epäilemään tokko siellä ollenkaan hyökättiinkään. Eversti Weiho ilmoittikin puolenpäivän jälkeen hyökkäyksensä tyrehtyneen heti alkuunsa. — Iltapäivällä vetäytyivät ratsumestari Majewski ja luutnantti Wahla takaisin lähtöasemiinsa Uomaalla.

Miksi sitten eversti Weihoon hyökkäystä ei saatu käyntiin? Koko hänen suunnitelmansa perustui siihen, että Uomaan tie ylitettäisiin, jolloin Kev.Os. 12 etenisi sen eteläpuolella itää kohti ja Taisteluosasto Tykin muut joukot yhtyisivät liikkeeseen tien pohjoispuolella. Mutta Kev.Os. 12 ei päässyt tien yli, ja kun tämä hyökkäyksen edellytys puuttui, eversti Weiho siirsi hyökkäyksen seuraavaan päivään luopuakseen siitä sittemmin kokonaan.

Jotain sentään Taisteluosasto Tykki sai aikaan, vaikka ei päässyt yhteyteen majuri Valkaman joukkojen kanssa. Se motitti tammikuun 3. p:nä Lavajärven kylässä olevat vihollisosastot, III/JR 620:n, pääosat 4.Er.HiihtoP:aa ja osia JR 97:stä. Uomaan tie tuli täten tältä kohdalta katkaistuksi. Muutamaa päivää myöhemmin taisteluosasto muodosti Lavajärvien ja Sääksjärven välille kaksi uutta mottia, "Siiran tienhaaran motin" ja "Tervatehtaan motin". Näissä puolustautui osia JR 97:stä, 4.Er.HiihtoP:sta ja 82.P:sta.

Huomaamme, etteivät sivuhyökkäysryhmät täysin kyenneet suorittamaan saamaansa tehtävää, mutta olihan Uomaan tie sentään jollain tavoin saatu poikki eikä kauempaa enää tahdottu odottaa. — Päähyökkäysryhmä sai lähteä liikkeelle Koirinojaa kohden.

Taisteluosasto Autti — Ryhmä Lohikäärme — tunkeutuu rannikolle

Päähyökkäysryhmän äärimmäisenä vasemmalla olevan ryhmittymän muodosti eversti Autin johtama taisteluosasto, joka oli Syskyjärven taisteluista siirretty Vuortanajärven länsipuolelle. Siihen kuuluivat II ja III/JR 39, Kev.Os. 12 ja yksi LK-patteri II/KTR 12:sta. Taisteluosaston oli nopeasti päästävä Uomaan tien yli ja jatkettava, taakseen jäävistä vihollisvoimista välittämättä, Koivuselän kautta Koirinojalle. Kun se saapuisi perille, olisi tiedossa oleva venäläinen 168. divisioona eristetty yhteyksistään Salmiin.

Alkuetenemisen helpottamiseksi oli etukäteen avattu latuja, jotka johtivat noin 500 metrin päähän Uomaan tiestä. Latujen päihin oli jätetty varmistusosastoja, jotka eversti Autin käskyn mukaan joukkojen oli ohitettava 6.1.40 kello 6.

Pataljoonat lähtivät liikkeelle jo aamuyöstä. Aluksi ne hiihtivät peräkkäin, III/JR 39 etumaisena. Kev.Os. 12 ei vielä tällöin ollut mukana, sen piti liittyä Taisteluosasto Auttiin lähempänä verhoamislinjaa. Kevyt osasto oli tähän saakka ollut alistettuna Taisteluosasto Tykkiin, mutta erotettu siitä nyttemmin ja määrätty liitettäväksi Taisteluosasto Auttiin korvaukseksi tästä puuttuvasta I/JR 39:stä.

Jostakin syystä ryhdyttiin kohta liikkeellelähdön tapahtuttua siirtämään II/JR 39:ää edessä olevan pataljoonan rinnalle. Tämä hidastutti tavattomasti etenemistä. Olihan hiljattain satanut runsaasti lunta, joka oli vielä löyhää ja upotti suksia huomattavasti. Rasakat aseet, tykistön tulenjohtue, viestimiehet, pioneerit jne. jäivät jo alussa jälkeen. Niiden ja kuormastojen kannalta koko korpitaival oli tyystin tietön. La-

tuosastoja vaihdettiin myötänään, mutta siitä huolimatta ei liike tahtonut nopeutua. Pimeäkin ehti jo tulla ennen kuin saavuttiin Uomaan tien lähtettyville. Näin pahoin olivat aikakaskelmat tuskin koskaan tähän mennessä pettäneet, syvä ja pehmeä hanki oli ne kerta kaikkiaan sekoittanut. Onneksi oli Kev.Os. 12 päässyt perille Vuortanajärven eteläpuolitse hiihdyttyään, joten taisteluosasto Autti oli lopultakin koossa.

Eversti Autti päätti hyökätä tien yli 7.1. kello 6.

Pimeässä kuultiin panssarivaunujen liikkuvan tiellä edes takaisin. Tämän tästä ne valaisivat maastoa valonheittimillään ja raketeillaan. Mitä maantien eteläpuolella oli, sitä ei kukaan voinut varmuudella sanoa. Vastusta voitiin kyllä odottaa lujaakin, sillä jotkut vankitiedot kertoivat erään divisioonan esikunnan olevan Saarikoskella eikä se tietenkään ilman varmistusta siellä majoillut.

Tuli yö ja pakkas kiristyi, lämpömittari näytti lopulta alle -40°C . Tämä oli liikaa päivän hiihdosta hioistuneille ja nyt miten kuten yöpyneille miehille. Ilmoituksia paleltumistapauksista alkoi tulla sitä tiheämpään mitä pitemmälle yö kului. Tästä huolestuneena lähti eversti Autti aamuyöllä komentopaikastaan pataljooniansa luo. Vastaan tulevat lukuisat paleltuneet antoivat aavistuksen siitä, miten kohtalokkaaksi yö oli taisteluosastolle muodostunut ja pani myös epäilemään aamulla aloitettavan hyökkäyksen mahdollisuutta. Siitä huolimatta pysyttiin päätöksessä lähteä liikkeelle aikaisemman suunnitelman mukaisesti. Adjutantilleen antoi taisteluosaston komentaja käskyn suojapaikan tiedustelemisesta paleltuneita varten.

Loputtoman pitkän yön jälkeen alkoi päivä vihdoinkin sarastaa ja kohmettuneet miehet piristyivät. Päästiinhän taas edes liikkeelle!

Tien ylittämistä varten oli kärkeen tällä kertaa asetettu Kev.Os. 12, ja se hivuttautui maantien varteen jo ennen kuin päivä ehti valjeta, mutta tie ei ollutkaan noin vain ylitettävissä. Kärjen tullessa sen läheisyyteen avasivat panssarivaunut murhaavan tulen, johon sinne tänne tien viereen kaivautuneet konetuliaseet ja kiväärimiehet yhtyivät. Pysähtymättä pyrki kevyt osasto eteenpäin, mutta vain yksi ainoa ryhmä pääsi tien yli, kaikki muut kiivas tuli pysäytti. Vetäydettiin taemmas uutta yritystä varten, jopa tien ylittänyt ryhmäkin pääsi palaamaan.

Mutta tällä välin oli paleltuneiden lukumäärä yhä vaan lisääntynyt, se kohosi jo yli 200:n, joukossa mm. III/JR 39:n komentaja, kapteeni L. Karvonen. Näissä oloissa katsoi eversti Autti hyökkäyksen välittömän jatkamisen arveluttavaksi. Hän antoi käskyn sen keskeyttämisestä ja taisteluosaston uudelleen ryhmittämisestä sitten kun paleltuneet ja haavoittuneet oli saatu suojaan. Ja suojapaikka oli kaukana, aina Vuortanajärven pohjoispäässä saakka. Siellä sijaitseva tukkikamppa oli lähin paikka, missä lämmintä oli saatavissa ja mistä käsin evakuointi taemmas voitiin suorittaa. — Kun pakkasen tuhot koko laajuudessaan selvisivät taisteluosaston komentajalle, hän ryhtyi henkilökohtaisesti johtamaan lääkintäpalveluksen suoritusta.

Mistä sitten johtui, että paleltuneiden lukumäärä oli näin suhteettoman suuri? Jalkinehuolto, niin, koko varushuolto oli rauhan aikana ollut suuresti laiminlyöty ikuisten määrärahojen puuttuessa ja vasta YH:n aikana se saatiin toden teolla käyntiin. Silloin eivät enää kaikenkarvaiset poliitikot voineet asettaa vasta-

hankaan, vaikka rahoja käytettiinkin sellaisiin tarkoituksiin, joista heille ei ollut henkilökohtaisesti etua. Mutta silloin oli jo liian myöhäistä, käden käänteessä ei varusteita ollut millään hinnalla saatavissa, ja koko Talvisodan ajan niitä tulikin joukoille vain tippumalla. Rikkinäisiä ja liian ahtaita jalkineita oli miehillä runsaasti eikä pakkanen suostunut odottamaan, kunnes rauhanajan laiminlyönnit olisi saatu korjatuiksi. Paleltumistapaukset eivät olleet inhimillisin voimin vältettävissä. Ja niitä sattui paljon, sattui vaikeitakin. Monta jalkaterää oli leikattava pois hengen pelastamiseksi. Tämä oli niin kutsuttujen "maan isien"

omista joukoista. Ryhmä Lohikäärmeen oli päästävä liikkeelle mahdollisimman pian, sen tuli edetä nopeasti Koirinojalle takertumatta missään nimessä rintamataisteluihin. Tämä olisi ainoa keino auttaa uhkaavaan asemaan joutunutta jääkäripataljoonaa.

Hyökkäystä ei käskettyä ajankohtana saatu liikkeelle, se myöhästyi puolisoista tuntia ja olisi varmasti viivästynyt pitempäänkin, ellei eversti Autti henkilökohtaisesti ryhmästä ryhmään hiihtämällä saanut miehiään liikkeelle. Kev.Os. 12 oli oikealla ja III/JR 39, nyt luutnantti E. Bomanin komennossa, kiersi tiellä liikkuvien panssarien taakse, niiden itäpuolelle. Ly-

Eversti Weijo komentokorsunsa edustalla 16.1.1940

kiitos niille, jotka heidän henkiriepujaan verellään suojasivat! Lienevät säästäväisyyden apostolit riemuinneet, sillä eihän puujalka saapasta kaipaa!

Huollon järjestäminen oli monimutkainen ja vaativa tehtävä tuolloisissa talvi- ja korpioloissa, sitä osoittaa sekin, että eversti Autti piti välttämättömänä ryhtyä henkilökohtaisesti työtä jatkamaan. Raskain mielin hänen oli tämän takia siirrettävä hyökkäys seuraavaan päivään. Se määrättiin alkamaan 8.1. kello 8.

Iltamyöhällä tuli käsky Taisteluosasto Autin alistamisesta eversti Hannukselalle, se muuttui Ryhmä Lohikäärmeeksi.

Yöllä 7/8.1. soitti kenraalimajuri Hägglund eversti Autille. Hän kertoi JP 4:n hyökänneen kauas vihollisen selustaan, Pukitsanmäelle, ja joutuneen erilleen

hyen, mutta sitä kiivaamman taistelun jälkeen olivat polttopullot ja kasapanokset tehneet tehtävänsä ja panssarivaunut vaienneet. Lopultakin päästiin Uomaan tien yli ja eteneminen jatkui vastarinnan murruttua nopeasti. Vihollisosastoja harhaili kyllä edelleenkin metsässä, mutta etulinjan joukkoja komentava majuri Luikki ei niistä liikoja piitannut. Pitäköön takana seuraava II/JR 39 niistä huolen! Ne olivatkin näköjään hajanaisia, yhtenäistä johtoa vailla olevia joukkioita. Otettiin parisenkymmentä vankiakin.

Tien ylityskohdan varmistukseksi jätetyn pioneeri-joukkueen osa sekä pari konekivääriä, joita johti vänrikki K. Kinnunen, toimivat perin tarmokkaasti. Murtokohdassa tuhottiin 3—4 panssaria, tie katkaistiin miinoilla molemmin puolin niin, että itä-Lemetissä

olleiden vaunujen liike tähän suuntaan saatiin estetyksi. Murtoaukko oli leveydeltään kilometrin suuruinen ja saikin nimen "Lohikäärmeen portti". Sen kautta tuli taistelujen jatkuessa kulkemaan yksi tärkeimmistä huoltoteistä.

Yhtäjaksoisesti edeten saavuttiin Nietojalle, jossa oli hetken tauko ja taas eteenpäin. Oli pidettävä kiirettä, ettei viholliselle jäisi aikaa vastatoimenpiteisiin, kun jo edellinen päivä oli menetetty. Oli pidettävä kiirettä myös JP 4:n takia. Kun ilta pimeni olivat etumaiset pataljoonat saapuneet Tattarinmäelle. Sinne päätti majuri Luikki yöpyä.

Päivän aikana oli eversti Autti saanut 13.DE:lta käskyn suunnata yhden pataljoonistaan itä-Lemettiin, jossa hyökkäys tuntui pysähtyneen. Käsky oli ristiriidassa IV AK:n komentajan yöllisen puhelinsoiton kanssa ja eversti Autti tyytyikin lähettämään Lemettiin vain komppanian. Oman komentoportaansa hän niin ikään iltapäivällä siirsi pisteen 69 seuduille, Uomaan tiestä noin 1—1,5 km lounaaseen.

Kohta kun Uomaan tie oli ylitetty, oli luutnantti Boman lähettänyt vahvennetun komppanian (9.K) Nietjärven länsipuolitse Konnunkylän eteläpäässä olevaan Koivusiltaan. Komppania työnsi tieltään kohtaamansa heikot vihollisosastot, yöpyi 8/9.1. Nietjärvellä ja saapui sanottavampaa vastarintaa kohtaamatta perille niin, että se jo 9.1. klo 12.15 alkaen pystyi pitämään Salmin tien tulensa alla. Tällä tavoin se keskeytti joksikin aikaa kaiken sillä tapahtuneen liikenteen. Jos kohta komppanian oli myöhemmin pakko vetäytyä jonkun verran taemmas, sai sen toiminta tienläheisyydessä juuri sanottuna ajankohtana merkityksensä siitä, että vihollisen oli vedettävä ryhmän päävoimien edestä joukkojaan sitä vastaan.

Tammikuun 9. päivän aamuhämärissä lähti II/JR 39 huolettomana liikkeelle. Mitäpä voisi tapahtua, kun samaa tietä olivat jo etulinjan pataljoonat kuormastoinneen kulkeneet. Mutta tuskin oli hiihdetty 150 metriä, kun yllättäen törmättiin viholliseen, törmättiin tien täyttävään joukkoon eikä mihinkään partioon. Ällistys oli molemminpuolinen, mutta II/JR 39 selvisi hämmentäytään nopeammin. Kapteeni Ami Halonen, joka pataljoonaa komensi, ei liikoja siekaillut, vaan heittäytyi joukkoineen käsikähmään. Läjittäin kaatui vihollisia tielle, jotkut nostivat kätensä ja antautuivat vangiksi. Näin päättyi juuri rintamalle tuodun, upo-uusissa varusteissaan, jopa silkkisissä lumipuvuissa koreilevan venäläisen tiedustelupataljoonan taival Suomen lumisissa korvessa.

Samoihin aikoihin hyökkäsi vihollinen myös Nietojalle yöpyneiden Kev.Os. 12:n ja III/JR 39:n kuor-

mastokolonnien kimppuun. Syntyi useita tunteja kestävä taistelu, jossa ajomiehet joutuivat lujille. Se ratkesi lopulta hyökkääjän tappioksi, sitten kun III/JR 39 oli lähettänyt apua. — Taakse jääneistä vihollisosastoista oli todella huolehdittu, kuten majuri Luikki oli otaksunutkin.

Tähän saakka olivat ryhmän etumaiset osat kohdanneet vain hajanaisia vihollisosastoja, jotka eivät sanotavasti olleet kyenneet etenemistä hidastuttamaan. Mutta kun nyt hieman ennen puolta päivää saavutettiin Koivuselän aukea, sitkistyi vastarinta silminnähtävästi. Nimenomaan oikealla hyökkäävä Kev.Os. 12 sai vastaansa voimakasta tulta. Pimeän tullessa hyökkäys tämän takia keskeytettiin, ja joukot ryhmitettiin uudelleen. III/JR 39:n vasemmalle puolelle etulinjaan siirrettiin II/JR 39, ja ensiksi mainittu pataljoona vedettiin yöksi Kev.Os. 12:n taakse Tattarinmäen tienoille.

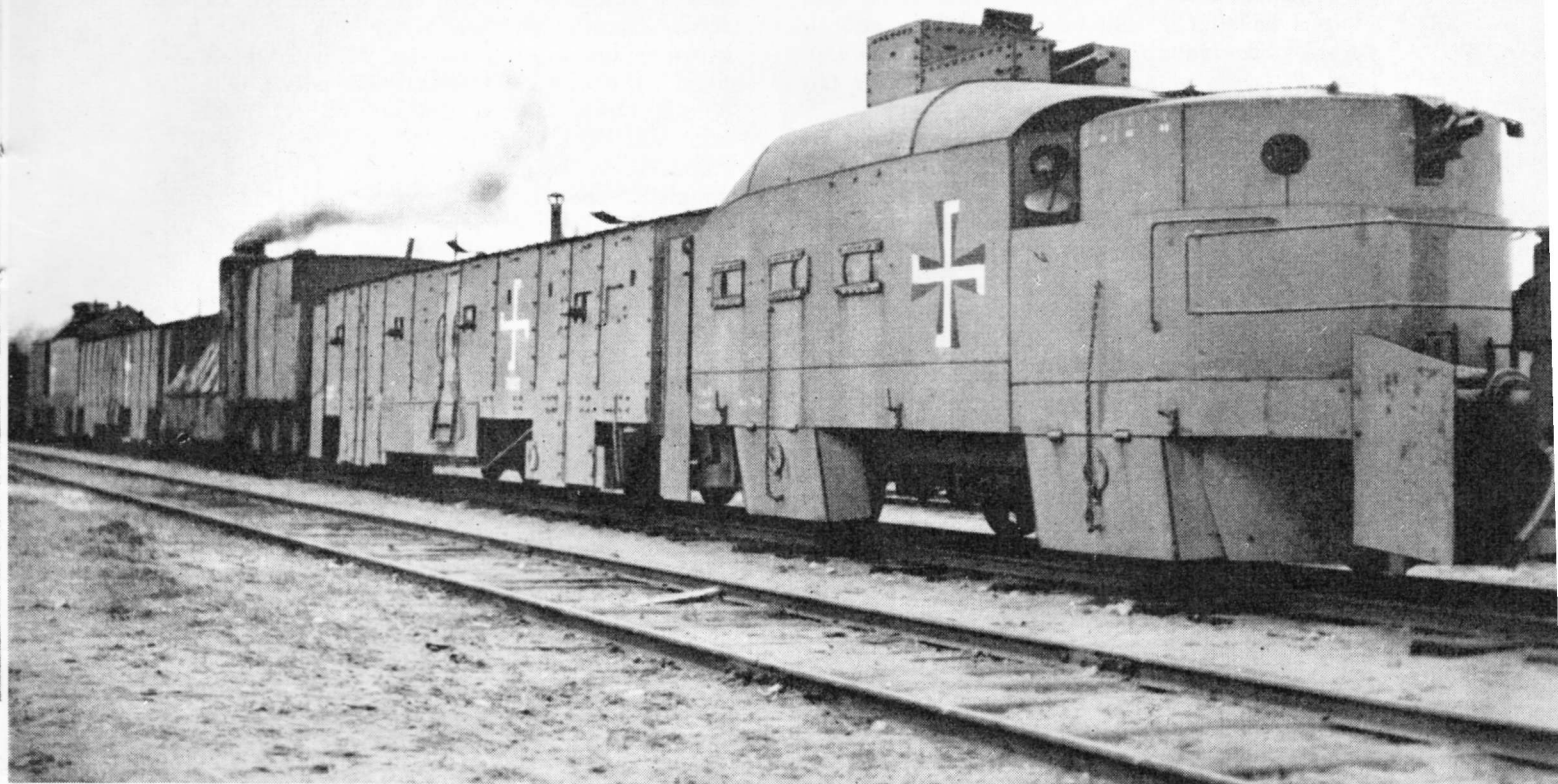
Hyökkäyksen aloitti 10.1. II/JR 39. Se joutui taisteluun heti kyläaukealla ja aluksi yksin. Kev.Os. 12 ja III/JR 39 olivat edellisen päivän ponnistuksista niin uupuneita, että niiden liikkeellelähtö myöhästyi. Jo aamupäivän kuluessa ne sentään ehättivät aukealla vieläkin taistelemaan pataljoonan avuksi. Ja mitä pitemmälle iltapäivä kului sitä enemmän vastarinta näytti lujittuvan, mutta siitä eivät hyökkäyshengen läpitukenemat joukot välittäneet, ne pyrkivät järkähtämättä tavoitettaan kohti. Suomalaiset tajusivat mikä merkiys sillä oli, että Salmin tie saatiin haltuun ja ponnistivat viimeisetkin voimansa tämän päämäärän saavuttamiseksi. Oli ollut tarkoitus, että myös Mantsinsaarelta käsin olisi tie katkaistu, mutta saaren heikot miehitysjoukot eivät siihen pystyneet. Partioitaan ne kyllä tielle työnsivät liikennettä häiritsemään, ja liikennehäiriöitä vihollisella olikin riittämiin saakka. Tammikuun 2. pnä alkanut lumipyry oli tukkinut Salmin tien niin täydellisesti, että vasta 5. pnä ensimmäiset autokolonnat pääsivät kinosten läpi.

Koivuselän aukea ylitettiin ankarassa tulesa, työnnyttiin sen länsipuolella olevaan metsämaastoon ja saavuttiin rautatien läheisyyteen. Hetkeksi majuri Luikki nyt pysäytti hyökkäyksen antaakseen viimeiset ohjeensa ja pataljoonille tilaisuuden korjata ryhmitystään, ja sitten syöksyttiin ylös ratavallille. Huolimatta sitä pyyhkivästä konekiväärituloesta ylitettiin rautatie suoremmita tappioita ja illan tullessa oli Ryhmä Lohikäärme saavuttanut tavoitteensa. 168.D:n yhteydet taaksepäin oli katkaistu, se oli eristetty. Motittamisesta sentään tuskin voidaan puhua, sillä liikkumistilaa meritse Laatokan suuntaan jäi vihollisdivisioonalle kaikesta huolimatta runsaasti.

Korkeammassa johtoportaisa oltiin aluksi tyytymättömiä eversti Autin "hidastelemiseen". Tämä johtui kokonaan siitä, ettei edes osapuilleen oltu selvillä niistä vaikeuksista, jotka taisteluosaston oli erityisesti hyökkäyksen alkupäivinä voitettava ja jotka voitettiin vain eversti Autin määrätietoisien ja tarmokkaan johtamisen ansiosta. Saavutettuun tulokseen voidaan kuitenkin olla täysin tyytyväisiä. Ryhmä Lohikäärme oli täyttänyt sille annetun tehtävän, ja itse asiassa oli sen suorittama hyökkäys ensimmäinen menestykseen johtanut suurempi hyökkäysliike IV AK:n rintamanosalla. Tämän hyökkäysliikkeen seurauksena todettakoon niin hyvin molempien Lemettien kuin Koirinojankin motien syntyminen.

Elintarviketäydennyspaikka Syskyjärvellä 10.1.1940

Omistajatunnuksensa vaihtanut panssarijuna

Eero Vesisenaho

PANSSARI- JUNAN VALTAUS

Kuului suomalaisen panssarintorjuntatykin laukaus, — toinen, — kolmas, neljäs. Ei tuntunut olevan vaikutusta. Tiedettiin, että panssarijuna on pst-tykillekin kova pala. Mutta vihdoin: viides laukaus, ja jopa kuului pihinää junan suunnasta. Samalla siitä pöllähti sankka höyrypilvi. Jännitys laukesi. Juna oli liikuntakyvytön.

LÖYSIN vaimolleni osoitetun kirjeen ja tarkemmin katsottuani havaitsin siinä kenttäpostileiman ja tunsin sen lähettämäkseni. Kun sitä yhdessä tarkastelimme huomasimme, että siinä kerrottiin ehkä erikoisimmasta tapauksesta, mitä allekirjoittaneen kokemuspiiri rintama-ajalta sisältää. Se kuului:

Täällä 23.8.41.

Rakas Alli!

Tervehdys taas ja kiitos kirjeestäsi. Siinä oli ikäviä uutisia. Erkin kaatuminen. Mieli käy surulliseksi, kun ajattelee, että parhaassa nuoruudessaan

hänkin joutui henkensä uhraamaan. Ja muutenkin on sellainen ikävän tunne näin sukulaisella. Sain 18. p:nä häneltä kirjeen, jossa hän toivoi, että siviilissä vielä tavattaisiin ja että sota vain pian loppuisi. Ei tahdo uskoa tätä todeksikaan, mutta tällainenhan ei ole sodassa mahdotonta.

Kirjoitan tätä konekiväärin takana ja väliin tähytän, jos näkyisi jotain. Nyt on rauhallista. Meidän tykistöemme ampuu välistä eräaseen kylään, jota eräs komppania yrittää vallata. On oltu neljä päivää hyökkäämässä ja samoiltu tietttömiä korpia. Se on rankkaa hommaa, kun joutuu kantamaan konekiväärejä ja panoslippaita. Joka paikasta on mies kipeänä.

Ensimmäinen kylä vallattiin helposti. Vihollinen pani sen palamaan ja lähti. Nyt ollaan rautatien varressa kolmatta päivää. Eilispäivään asti taisteltiin. Vihollinen oli innoissaan. Ne odottivatkin panssarijunaa apuun ja luulivat, että me lähdetään, kun se tulee. Se tulla jyskyttikin asemiemme eteen, mutta siihen sen matka loppui, kun panssarintorjuntatykillä ammuttiin. Ei päässyt eteen eikä taakse. Tykistö vielä ampui pitkän aikaa siitä pakenevia. Paljon jäi ja juna tuotiin tänään omalle puolelle. Se on hirmusaalis, kallis vehje.

Kai vihollinen pakeni asemistaankin, kun ei nyt näy eikä kuulu mitään. Eilen niitä tuli pari tähän meidänkin lähistölle, mutta tuossa ne makaavat niityllä matkansa pään tavoittaneina.

Sellainen oli se kirjoittamani kirjeen alkuosa. Kerroin siis siinä lyhyesti vajaa kuukausi sitten vihitylle vaimolleni panssarijunan valtauksista, joka suoritettiin 22.8.1941 Peskin asemalta itäänpäin Suojärven—Petroskoin rautatiellä. I/JR 29:n toinen komppania oli asemissa eräällä niityllä mainitulla paikalla. Konekiväärikomppaniamme oli alistetuna sanotulle komppanialle. Itse olin mainittuna päivänä iltapäivällä yksin vartiossa komppanian ensimmäisellä konekiväärillä, jonka miehistöön kuului. Konekivääri oli asemissa niityllä radan eteläpuolella noin sadan metrin päässä siitä matalalla kumpareella. Muutaman kymmenen metrin päässä kummallakin sivustalla olivat pikakiväärit asemissa. Rautatie teki siitä noin sadan metrin päässä jyrkän kaarroksen vasemmalle ja mutkassa oli panssarintorjuntatykki saman rykmentin tykkipomppaniasta asemissa. Tykin johtajana oli alikersantti Väinö Lempiälä Vetelistä ja ampujana Niilo Mastokangas Halsualta.

Olimme aikaisemmin päätelleet, että meitä silloin tällöin tulitetaan panssarijunasta, kun oli harvakseltaan pudonnut sinne tänne suuria kranaatteja ja niiden lähtöpaikka tuntui muuttuvan. Päällystöllä olikin asiasta varmaan tieto siitä päätellen, kun radan mutka oli miehitetty koko pataljoonan voimalla. Odotettiin varmaan panssarijunan taholta hyökkäystä. Vaikka ei meillä linjamiehillä ollut asiasta harmaata aavistustakaan.

Olin juuri saanut vaimoltani edellä mainitun kirjeen, jossa kerrottiin, että asevelvollinen veljenpoikani oli kaatunut pohjoisella rintamalla, ja mieleni oli hyvin murheellinen sillä hetkellä, kun istuin yksin konekivääripesäkkeessä vartiossa. Mutta kesken kaiken kuulin äänen, jota tajuntani ei voi-

nut heti minulle selvittää. Ääni oli selvästi junan ääni ja kuulin jo selvästi, että se lähestyi. Tällöin selvisi minulle, että sen täytyy olla panssarijuna, koska se ajoi suoraan asemiin. Näkyvyyden esti pieni kallio, joka oli asemaimme edessä oikealla. Kuulin junan äänestä, että se pysähtyi, mutta ei ollut vielä näkyvissä. Sieltä alettiin kuitenkin ampuu kiväärikranaatteja ja niitä jo tippuikin vasemmalla puolellani sijaitsevan pikakivääripesäkkeen luo aiheuttaen niin suuren moraalisen vaikutuksen, että siellä asemissa olleet toisen komppanian kaksi miestä lähtivät hakemaan apua taempaan sijaitsevalta teltalta.

Nyt seuraa kertomuksessani sellainen kohta, jonka jättäisin mielelläni kertomatta, mutta kerron kuitenkin, koska se osoittaa, että monenlaiset tilanteet ovat sodassa mahdollisia. Oikealla puolellani oleva pikakiväärimies nousi myöskin kalmankalpeana pesäkkeestään ja lähti kävelemään taaksepäin. Koska mieleeni johtui, että panssarijuna toi varmaan miehiä aseisiin, jotka parhaillaan valmistautuivat hyökkäykseen, tunsin minäkin oloni orvoksi. Kun pelkäsin jääväni yksin konekiväärilleni ja kun sen hoitelemisesta ei yksin kuitenkaan olisi tullut mitään, tiedustelin tältä mieheltä, minnekkä hän aikoo mennä. Hän vastasi, että hän menee hakemaan apua teltalta. Kun minä sitten sanoin, että kyllä sieltä aivan pian tulee apua, hän selitti, että koska panokset ovat loppuneet, niin hänen täytyy mennä niitä hakemaan. Arvasin, että hän on vain pakokauhun vallassa, ja kun tiesin yksin olevani avuton hyökkäystä vastaanottamaan, jos ei apukaan ehtisi, sanoin hänelle nuhtelevassa äänilajissa: "Sinä pelkää, mene vain poteroosi, sillä kyllä siellä on kaikkein turvallisinta!" Hän sanoi tästä huolimatta menevänsä teltalle. Jouduin silloin käyttämään sellaista keinoa, jota en laske mitenkään itselleni kunniaksi, mutta joka tehoi. Ojensin kiväärini häntä kohden ja karjaisin mahdollisimman karskisti: "Mene heti poteroosi tai minä ammun!" — En luonnollisestikaan olisi ampunut. Mutta temppuni auttoi ja mies totteli. Häpeilevän näköisenä hän palasi kuoppaansa. En kertonut tästä jälkeinpäin toisille, ja hän olikin sen jälkeen aivan puhumaton ja nolo.

Tiesin panssarintorjuntatykin olevan asemissa ja jo pitkästyinkin, kun se ei alkanut tulittaa, vaikka juna pysähtyi niin sopivalle hollille. Mutta aikani odoteltua kuuluikin ensimmäinen laukaus. Jännityneenä odotin, osuiko. Ei osunut ensimmäinen. Ja niin laskin seuraavia laukauksia, joita seurasi tasaisin, harvakkoin välein: — kaksi... kolme... neljä... Ei tunnu olevan vaikutusta. Tiesin, että panssarijuna on panssarintorjuntatykkillekin kova pala. Mutta vihdoin: — viides laukaus! Jopa kuului pihinää junan suunnalta, ja samalla pöllähti sieltä sankka höyrypilvi. Jännitys laukesi. Tiesin, että junan liikuntakyky oli tuhattu.

Samalla tulivat miehet teltalta aseisiin, ja ne miehitettiin, vaikka se ei ollut tarpeellista, koska mitään hyökkäystä ei tullutkaan. Meikäläiset konekiväärin miehet, jotka olivat panssarintorjuntatykin suunnassa, alkoivat ankarasti tulittaa junasta purkautuvaa miehistöä, joka perääntyi. Viimein ehtivät

apuun kranaatinheitteimetkin. Pari vihollista pakeni meidänkin asemiemme suuntaan, mutta kiväärinjohtajamme pysäytti niiden matkan, kuten kirjeesäkin mainittiin.

Vihollisella oli miehistötappioita jonkin verran, mutta meikäläisten tappiot supistuivat yhden sormen menetykseen. Sekin menetys sattui vasta seuraavana päivänä. Kun joukolla työnnettiin junaa taaksepäin, eräs komppaniamme miehistä pisti sormensa johonkin väliin niin, että se meni eripoikki.

Niin, kun sitä suurta saalista seuraavana päivänä työnnettiin miesvoimin taaksepäin, sattui peräti huvittava tilanne. Rautatie oli loivasti viettävää, ja kun työntämällä saatiin juna vauhtiin, myötämaassa vauhti vain kiihtyi kiihtymistään niin, että juna lopulta karkasi käsistä. Kun Peskin asemalla oli joitakin sotilasosastoja takaportaassa, näille alkoi tulla hätä käteen, koska panssarijuna näytti ajavan täyttä vauhtia asemalle. Ne luulivat, että juna on läpäissyt meikäläisten linjat, kun eivät olleet sattuneet kuulemaan edellisenä päivänä sattuneesta junan valtauksesta. Ja niin ajoi aavejuna asemalle ja aseman ohi. Eikä edes viheltänyt mennessään.

Suuri kaskukilpailumme

Kirjoituskilpailumme päättyi helmikuun 15. pnä, mutta kaskukilpailumme jatkuu vielä maaliskuun viimeiseen päivään, jolloin postitetut kaskut otetaan vielä kilpailussa huomioon.

Varmasti monella on muistojen lokeroissa hauskoja tositapahtumia sotien päiviltä. Pankaa ne paperille ja lähettäkää toimituksellemme, osoite Helsinki, Simonkatu 12 A 4. Kaskujen tulee ehdottomasti olla tositapahtumiin perustuvia, eivätkä ne saa olla ennen yleisesti julkaistuja.

I palkinto 20.000, II 10.000 ja III 5.000 sekä 15 kpl 1.000 mk.

Vitjamiehelle tuttu näky

Kodin lämmöstä Talvisodan pyörteisiin kutsuttu nuorukainen vartiopaikallaan

LOKAKUUN 8. päivänä 1939 kutsuttiin YH-käskyllä rajapitäjämme asekuntoiset miehet reserviin ja heistä järjestettiin Erillispataljoona 8, peitenimeltään "Lyijy". Pataljoona sai tehtäväkseen noin 8 penikulman pituisen, turvattomaksi muuttuneen kotipitäjänsä Salmin itäisen rajan vartiointin, ja lisäksi sen tuli osallistua paikallisiin linnoitustöihin.

Naapurivaltakunta oli rajapitäjän kohdalle rajan välittömään läheisyyteen keskittänyt pitkin syksyä yhä enemmän sotaväkeä, niin että siitä kasvoi rykmenttejä ja divisioonia, tykistöllä ja hyökkäysvauvilla vahvistettuina.

Niilo Sauhke

– Missä niitä vihollisia sitten niin paljon on, kun ei näy tämänkään enempää? tiedusteli etulinjaan saapunut luutnantti.

– Vae ei näy, vae ei näy juuttaita muka, kyllä tuolla on niitä hutun huttunaan, kun äityvät milloin ampumaan. Nyt niillä näkkyä olevan jonniilainen huoahdusaika, vastaili kersantti ykskantaan päätään kääntämättä.

*"Ka tilanneko,
se on rie*

Rauhanajan elämässä kovia kokeneet ja erämaan oloihin tottuneet rajaseudun miehet joutuivat näissä odotuksen oloissa suorittamaan valppautta vaativaa rajan vartiointia. Tehtävä muodostui alusta alkaen henkisesti raskaaksi, kun sai elää päivästä ja viikosta toiseen aina lisääntyvän jännityksen alaisena.

Marraskuun 30. päivänä 1939 noin kello 6 aikaan aamulla vihollisuuksien alkaminen ja vieraan armeijan suorittama hyökkäys rajan yli tuli yllätyksenä, ei meille rajan asukkaille, vaan siihen valmistautumattomalle valtiiovallalle, joka oli jättänyt

rajaseudun turvattoman siviiliväestön ja valtavat omaisuudet täysin oman onnensa varaan.

Vähälukuiset rajan puolustajat joutuivat ensi hetkestä alkaen kovalle koetukselle. Edessä tunki päälle monikymmenkertainen vihollinen kaikkinen ajanmukaisine teknillisine taisteluvälineineen, ja selän takana hälisivät turvattomat omaiset pakokauhun vallassa eivätkä tienneet mitä tehdä. Usein vasta viime tingassa ehdittiin perhe pelastaa sodan jaloista ja ohjata länttä kohden keskellä taistelun melskeen. Tuskin oli perhe ehtinyt tehdä taivalta muutamia kymmeniä metrejä, kun reserviläisenä palveleva isäntä itse sytytti oman talonsa palamaan ja näin tuhosi kaiken maallisen omaisuutensa. Hienovaraisuuksiin ei ollut aikaa, konekiväärisuihkun saattelema, hätäntynyt perhe sai nähdä usein vielä ennen kotikylästään lähtöä oman kotinsa tuhoutumisen ja kuulla vihollisen hyökkäysvaunujen jyrynä toivottavan heille "masentavaa matkaa".

Sodan syttymisen ensi hetkestä alkaen muodostuivat taistelut epätoivoisiksi ja katkeriksi. Rajaseudun miehet eivät vapaaehtoisesti luovuttaneet isiltään perittyä kotiseutuaan, vaan mieluummin tuhottiin kaikki. Vasta kun päälle tunkevaa vihollista viivytäneet joukot olivat vaarassa joutua saarroksiin, jätettiin autoitettu tanner viholliselle.

"Lyijyn" miehet taistelivat jatkuvasti päivästä toiseen loppumattomalta näyttävää viivytystaiste-

luun ja jättivät laajan, elinkelpoisen kotipitäjänsä vasta täydellisesti tuhottuna. Musertavan ylivoimaisesta ihmismassasta ja sotamateriaalista sekä elävän voiman piittaamattoman runsaista menetyksistä huolimatta vihollisen onnistui 12 päiväisen sitkeän taistelun aikana edetä vain vajaat 70 km raunioituneessa autiomaassa.

Näin saavutti se palaneen ja muutenkin tuhoutuneen Kitilän kirkonkylän, jota ympäröivät monia kilometrejä laajat viljelysalueet ja joiden takana näkyivät suurimmaksi osaksi luoksepääsemättömät jyrkkäseinäiset Impilahden kalliovuorijonot. Tämä luonnon muodostama mahtava näky vihollista varmasti ällistytti, ja siihen oli aihettakin. Puolustajat eivät olleet polttaneetkaan täällä kallioitten välittömässä läheisyydessä sijaitsevia taloja, kuten tähän asti. Ja yhä lisää ällistyksen aihetta vihollinen sai siitäkkin, kun se länteen johtavan valtatie suunnasta sai vastaansa sellaisen vastarinnan, mikä pakotti sen palaamaan takaisin tuhottuun kirkonkylään ja arvioimaan kohtaloansa uudelleen.

Puolustajat sijoittivat kalliovuorille etulinjaan YH:n alussa lännestä siirretyn rykmentin. "Lyijyn" miehet joutuivat etulinjan taakse reserviin ja siten ensimmäistä kertaa sodan puhkeamisen jälkeen todella levähtämään. He saivat viettää ensimmäisen ja vielä toisenkin päivän täysin levon merkeissä.

"Häikään kanssa samanlainen"

Puhdisteltiin ylen nokisiksi saastuneita aseita, vaihdettiin pikakivääreihin ja konepistooleihin karsalle palaneiden piippujen sijaan uusia, tervattiin ja rasvattiin suksia sekä korjailtiin varusteita; olipa jo tilaisuus kylpeäkin ja hautoa haavojaan, joita oli sekä kehossa että sielussa.

Kahden viikon yhtämittaisten taistelujen aika monine nuotioineen ja poltettuine kyläraunioineen oli jättänyt omat jälkensä miehiin. Vitivalikoiset lumipuvut olivat muuttuneet nokisiksi ja risaisiksi. Siellä ja täällä näkyi niissä veren tahrimia läiskiäkin. Miehet olivat laihtuneet ja parroituneet. Iloiset karjalaiset silmät olivat muuttuneet kovakatseisiksi, ja niistä loisti katkeruutta sekä vihan tuiketta, jota olivat vielä omiaan lisäämään raskaat huolet tietymättömissä olevien omaisten kohtaloista.

Miehiä oli jouduttu lähettämään "hiljaisina poikina" länteen päin. Monia heitä oli jäänyt viivytystaistelujen kuumissa paikoissa viime tingassa vetäydyttäessä vihollisen käsiin ja tietymättömiinkin kadonneita oli useita. Näin olivat ryhmät ja joukkueet harventuneet alkuperäisistä vahvuuksistaan.

Kaikista näistä oli "Lyijyn" miehillä muistelemisen aiheita, ja aito karjalaiseen tapaansa he muistelivat kaikkia avoimesti yhteisin keskusteluin, sillä pataljoonassa ei löytynyt ainoatakaan miestä, joka ei olisi jollain tavoin jotain menettänyt, joku enemmän ja rakkaampaa, mutta jokainen jotain. Nämä yhteiset katkerat menetykset tasattiin yhteisin voimin, annettiin osa raskasta taakkaa ymmärtävälle naapurin miehelle kannettavaksi ja osattiin ottaa itsekkin osa naapurin raskaasta kuormasta omaksi osaksi. Avoimet yhteiset keskustelut jollain tavoin helpottivat sydämen raskasta painetta, vaikkakin ne raastivat sitä verille ja tekivät mielet katkeriksi. Silmin näki miesten mustan sapen kihinän, sillä sitä ei aina voitu kätkeä edes kuoren alle, kun se purkautui villinä valloilleen nyt syntyneen katkeran sodan takia.

Lepo ei ole luotu taisteluun joutunutta sotilasta varten, silloin kun ei ole sielun eikä sydämen rauhaa. Ja sitä ei ainakaan "Lyijyn" miehillä ollut hetkeäkään. Jo toisena lepopäivänä miehet liikehtivät rauhattomina ja herkkinä kuin elohopea. Heillä ei ollut hyvää olla, jotain olisi tehtävä, mutta mitä?

Sotapoliisien hätyyttelemänä olivat paikkakuntalaiset joutuneet täälläkin poistumaan kodeistaan suin päin, vaikka kaiken todennäköisyyden mukaan näillä korkeuksilla ei enää olisi pitänyt olla niin tulenpalavaa kiirettä, kuin mitä oli ollut rajan välittömässä läheisyydessä asuvilla asukkailla sodan ensimmäisenä päivänä. Kaikessa tapauksessa karjat oli hyljättyinä ja nälissään navetoissaan, astiastot, vaatteet ja ruokatarpeet olivat saaneet jäädä siihen missä olivat. Ryhmät tai pienemmät miesporukat ottivat itselleen nimikkotaloja ja alkoivat hoitaa talon karjaa, joka oli nälkään nääntymäisillään. Antoisimmaksi osoittautui teuraskarjan hoitaminen. Lammas, vasikka, sika tai lehmä saivat vuorollaan luovuttaa lihansa hoitajiensa niukkaa ruokavaliota täydentämään.

Vereltään herkemmat miehet, joiden hampaankoloja mojotti katkeruuden kauna vihollista kohtaan, lähtivät hiihtelemään pienemmissä porukoissa etulinjan vaiheille. Katselivat korkeitten kalliohar-

janteiden päältä vihollisia, jotka runsaan kilometrin päässä liikehtivät, — mitä katselijoilla oli mielessä, jätämme ne heidän salaisuukseensa, — emmekä ääneen paraistuja ajatuksia edes enää muista.

Tämän savotan hommissa ollessa ei pitkäaikaisinkaan lepo ehtinyt kenellekään rasitukseksi asti venyä. Jo toisen lepopäivän ehtoopuolella ilmestyi useitakin tehtäviä. Joukkue toisensa jälkeen sai lähteä täyttämään etulinjaan syntyneitä aukkoja tai vahvistamaan sen heikkoja kohtia. Näinä aikoina saivat jo alkunsa vapaaehtoisuuden pohjalla toimivat hiihtopartiot, joihin lähtijöitä oli aina riittämiin.

Vihollinen oli ylen toimelias tunkeutuessaan kalliovyön jokaiseen sopukkaan, mutta pienin joukoin ja ikään kuin tunnustellen maaperää, kuten varovainen kosiskelija. Odoteltiin sen mahtipontisempia toimenpiteitä ja punottiin omalla taholla vastajoukkoa.

Elettiin tunnelmallista etulinjan takaista talvista iltaa. Etulinjoista käsin kuului konekiväärin sarjoja ja yksityisten kiväärien laukaisuja. Silloin tällöin ärjäisi vihollisen tykistökin sirotellen kranaattejaan sinne tänne kalliovyöhön ja kauempana laakson toisella sivustalla kuului jatkuvaa jalkaväkiaseiden soittoa. Mutta tämän päivän iltaan lepo päättyi ja tuiske alkoi.

Komppanianpäällikön lähetit ravasivat saunasta saunaan huutaen: "Komppanianpäällikön käsky: — Joukkueet: Menshonen, Lehtisaari ja Roiha viivymättä marssivalmiiksi! — Saunat tyhjenivät ja miehet törmäsivät puolipukimissaan majapaikkoi-

Kuulovartio matkalla eteen

Tavoitteesta tavoitteeseen jatkuu ryhmän hyökkäys

hinsa. Muutamien minuuttien kuluttua työntäytyi taloista ja teltoista miehiä ulos. He hakivat suk-sensa ja alkoivat kokoontua ryhmiksi ja joukkueiksi.

Komppanianpäällikkö keskusteli matkaan lähtevien joukkueenjohtajien kanssa pitkähkön ajan, hyvästeli heitä kädestä pitäen ja toivotti: "Hyvää matka-lykkyä!"

Lyhyesti selostivat joukkueenjohtajat oman joukkueensa miehille matkaan lähdön syyt ja minne mennään. — "Seuratkaa", riitti liikkeelle panevaksi voimaksi, joka sai miesjonot hiihtäen liukumaan myötämäkeä johtajansa perään. Jokaisella joukkueella oli mukana ahkiassa vedettävä konekivääri omine miehistöineen. Hännän huippuna hiihtojonossa olivat lääkintämiehet ahkioineen.

Paljon käytetty maantie oli lasinsileä. Sitä pitkin joukkueet hiihtivät kilpaa yön pimenemisen ja ajan kiirehtimisen kanssa. Ahkiot syöksyivät eteen useiden miesten köysistä niitä vetäessä, mutta perässä hiihtäjä ohjaili köydellä ja taltutti liian intoilun.

Vajaa peninkulma ei vienyt pitkiä hiihtoaikoja ja niinpä jono kipusikin jo puolijyrkkää rinnettä ensitavoitteenaan olevaa taloa kohden. Talon pihassa seisoivat kymmeniä hevosia kuormien eteen valjastettuina. Miehiä maleksi siellä päämäärättöminä ja keskenään kiivaasti jutellen vaimennetulla äänellä. Joukkueet hiihtivät syrjemmäksi. Miehistö jäi

suksien lähistölle, mutta joukkueenjohtajat menivät sisälle taloon.

Malli/27 asetakkiin pukeutunut kapteeni käveli kiivaasti kamarin lattialla edes takaisin, mutta vieraiden saavuttua seisahtui. Luutnantti Roiha ilmoitti joukon saapuneen kapteenin pyynnöstä autamaan, jos tarvitaan.

Kapteeni Tuominen ei ollut uskoa silmiään eikä korviaan, vaan katsoi pitkään jokaiseen kolmeen mieheen erikseen. Ikään kuin havahtuen jostakin painajaisesta hän suoristui, riensi miesten luokse ja puristi heidän käsiään tervehtiessään: "Terve tuloa, terve tuloa, ehdin jo odottaa unhoittamiseen asti." Innoissaan hän otti "Saima"-laatikon taskustaan ja tarjosi vierailleen tupakan: "Tulkaa lähemmäksi pöytää, selostan pikimmiltään tilanteen." Hän otti karttalaukusta kartan, levitti sen pöydälle ja alkoi selostaa tilannetta sotilaan täsmällisyydellä.

Ilman alkuvalmisteluja ja mennen suoraan asiaan hän sanoi: "Tuossa paikassa valtamaantien läheisyydessä oli eteentyönnetty kenttävartio, vahvistettuna kahdella konekiväärillä, mutta pari tuntia siten vihollinen yllätti kenttävartion täydellisesti, vain muutamia miehiä pääsi pakoon ja nekin suk-sasillaan tai paljain jaloin. Valitan, etten ehtinyt heitä edes kuulustella. Säälän miehiä, joilla jalat

Vihollishyökkäyksen odotusta aamun kajossa

olivat polviin asti jäässä ja lähetin heidät kiireesti kenttäsairaalaan apua saamaan. — Vihollisella oli esteetön pääsy aina tänne pataljoonan esikuntaan asti. — Hälytin komennuskomppanian kokonaisuudessaan, vedin sivustoilla olevia miehiä avuksi ja nämä sulkivat tien viholliselta. — Paljon on miehiä kaatunut ja tilanne on tällä kertaa minulle aivan epäselvä. — Pahinta kaikesta on se, kun mieheni vaukkoontuivat, heidän pakokauhuvimmansa voi alkaa uudelleen milloin tahansa ja silloin on kaikki mennyttä. — Joukkue Menshonen siirtyi tälle oikealla sijaitsevalle jokilinjalle, jonka varmistaa. Siellä on tilanne hyvin vakava. — Se on avainasema. Jos se repeytyy, on kaikki mennyttä. Joukkueet Roiha ja Lehtisaari sulkevat tämän valtaamantien suunnan. Menetetyn kenttävartiomaaston takaisin valtaaminen on kaikkein toivottavinta. — Mikäli edellytyksiä toteatte siihen olevan, sen silloin teette.”

Joukkueenjohtajat palasivat miestensä luokse. Melkein sanattomina läksivät joukkueet liikkeelle

kantaen suksiaan ja seuraten johtajiaan. Joukkue Menshonen suuntasi matkansa jokilinjalle ja toiset jatkoivat matkaa lähelle korkean mäkiharjanteen ylintä tasetta, jonka takana kuului laimeaa ammuntaa. Joukkueet jäivät tähän odottamaan, kun taas johtajat lähtivät taistelulähtiensä kanssa etumaaston tiedusteluun.

Harhaluoteja rapsahdelti jäätyneihin puihin. Edessä olevan rautatievallin luona ammuskeli miehiä harvassa ketjussa. He näkyivät vain haamuina, mutta suuliekit osoittivat heidän olinpaikkansa.

Saavuttuaan erään ammuskelevan miehen taakse, luutnantti Roiha kysyi: ”Missä täällä on upseereja?”

Kysymyksen kohde ammuskeli vielä kiväärinsä makasiinin tyhjäksi ja vasta uudelleen ladatessaan hän päättään kääntämättä vastasi: ”Ka, ei tiällä oo upseerei eikä muitai herroi kettää, — meijän oma kersantti Huavisto on jossainnii tuolla suunnalla.” Hän osoitti päänsä nykäisyllä vasemmalle ja jatkoi edelleenkin ammuskeluaan.

Kuljettiin pitkin ammuskelevaa ketjua tiedustelun kersantti Haavistoa. Viimein saatiin vastaus hänen omasta suustaan: "Tiällähän se on Huavisto, — entäs työ kyselijät, — kettees työ ootta?" Vähänläntä mies saapui kyselijöiden luokse.

"Olemme niitä miehiä, joiden piti teitä auttaa, — minkälainen tilanne täällä loppujen lopuksi on?" kysyi luutnantti Roiha.

"Ka tilanneko, se on riähkän kanssa samanlainen, kun tuo vihollainen vuan piälle pakkoo ehtimiseen, — hät'hättää se on suatu pijäteltyksi tuollai kauempoo", kähisi kersantti Haavisto vastaukseksi.

"Missä niitä vihollisia sitten niin paljon on, — kun ei näy tämänkään enempää?"

"Vae ei näy, vae ei näy juuttaita muka, kyllä tuolla on niitä riähkiä hutun huttunaan, kun äityvät milloin ampumaan. Nyt niillä näkyy olevan jonnaillainen huoaahdusaika", vastaili kersantti.

"Minne asti ulottuu teidän puolustuslinjanne?" kysäisi luutnantti Roiha jo ärtyneellä äänellä.

"Eihän meil ees uo linjookaan missään, tässä vuan penkan takkoo olla jökötellään. Milloin nu-puri laukoo pyssyi, vastailaan myökin voimiemme mukkaan. Eihän meidän miehet pitkälle uletu. Tuolla vasemmalla on viimeinen mies alitekäytävän luona, ja oikeelle taitaa olla viimeinen tuon talon nurkan vaiheilla. Osa miehistä män tuonne mäen tuakse taloihin tupakalle ja osalla jalkoja kylmi, he män niittä sulattelemaan, joten nyt tässä ei uo meitä moniaita tällä kertoo", vastaili Haavisto laiskasti.

Kyselijät olivat saaneet tarpeekseen jaaritusta ja läksivät pois. Käytyään alikäytävän luona he palasivat takaisin maantietä pitkin taloryhmään asti ja jäivät siihen neuvottelemaan. Paksujen pilvien seassa kahlaille kuu avautui hetkiseksi ja loi kalpeaa valoaan edessä olevaan maisemaan. Tilapäisvalon ansiosta näkyi edessä oleva maisema melkoisen selvästi, ja noin neljänsadan metrin päässä sijaitseva kansakoulukin näkyi hyvin. Tätä kaikkea miehet keskittyivät kiinteästi tarkastelemaan.

Yhteinen toteamus oli se, ettei vihollisia ole kovinkaan paljon etumaastossa. Kaiken tarkoituksena näyttää olevan heillä vain saavutettujen asemien hallussaan pitäminen, kunnes saavat kehittää toimintaansa hyökkäyksen jatkamiseksi. Taistelulähetit saivat lähteä hakemaan joukkueita tänne. Johtajat menivät kauppias L:n taloon, mikä heille oli entuudestaan tuttu, samoin kuin ympäristön maastokin, muistona kertausharjoituskesän ajoilta.

Joukkueitten saavuttua kaupan pihaan, selostivat molemmat joukkueenjohtajat joukkueilleen tilanteen ja lähitehtävät. Kaikki saivat jättää toistaiseksi suksensa ja ahkionsa tähän, vain lääkintämiehet ottavat ahkion mukaansa ja liittyvät luutnantti Roihan joukkueeseen, joka otti haltuunsa kersantti Haaviston lohkon miehistöineen. Luutnantti Lehtisaari kahlasi edellä polviin asti ulottuvassa lumessa kohti kansakoulun rantaa, konepistooli herkkänä kädessään. Miehet seurasivat perässä hiljaa kuin aaveet. Pilvikerros peitti kuutamon, ja hienoisesti lenteli lumihitaleita. Joukkueen jäädessä rantaan valmiina toimintaan jatkoi joukkueenjohtaja kahden miehen kanssa matkaa koululle.

Oli niin pimeä, ettei nähnyt montakaan metriä

eteensä. Todettiin, ettei ole viimeisien lumikuurojen jälkeen pihassa liikkunut ketään. Joukkueenjohtaja jäi toisen miehen kanssa tarkkana kuuntelemaan, ja taistelulähetti lähti hakemaan joukkueen miehiä rannasta.

Ketjussa edettiin halki kansakoulualueen ja saavuttiin valtamaantien varteen, missä oli pitkät halkopinot. Näiden suojaan otettiin asemat, jotka hallitsivat valtamaantietä pitkän matkaa. Samalla alkoi kuulua rautatien suunnalta kiivasta amuntaa.

Luutnantti Lehtisaari lähetti yhden ryhmän etenemään kohti rautatietä ja katkaisemaan sillä suunnalla olevien vihollisten pakotien ja lähti itse kolmen ryhmän kanssa päinvastaiseen suuntaan, missä sijajitsi iltayössä menetetty kenttävartion paikka.

Miehet etenivät jonossa maantienojia pitkin molemmin puolin tietä. Pilvisyydestä huolimatta oli talvinen pakkasyö kuulakas, ja aavemaisen tyhjä maantie piti miehet vireessä. Jokainen huurteinen puu maantien varrella näytti epäilyttävältä vihollisen hahmolta. Kaiken lisäksi jännitti etenevien mieliä se, miten ratkennee rautatien suunnassa amunnasta päättäen jo alkanut taistelu.

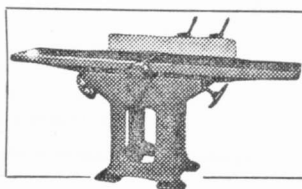
Edettiin runsas kilometri autiota maantietä ja päästiin lievästi nousevalle mäen harjulle, jonka takana alkoi kuulua koväänistä vieraskielistä polpotusta, ja pian näkyikin kauempaan lähestyvä mustalta näyttävä miesjoukko. Äkkiä otettiin silloin asemat maantien molemmin puolin. Vihollisen saavuttua noin 30 metrin päähän, alkoivat aseemme syyttää tulta ja jakaa kuolemaa kautta ketjun. Vihollinen häkeltä perusteellisesti moisesta yllätyksestä eikä yrittänyt edes puolustautua, vaan läksi suin päin pakenemaan tulosuuntaansa.

Eteen lähetetyn ryhmän avattua tulen edessä olevan vihollisen selustaan, oli luutnantti Roiha miehineen käynyt hyökkäykseen, jolloin vihollinen oli vetäytynyt kiireesti sivustaa kohden ja häipynyt viljelysmaitten pimentoon. Tie oli vapaa luutnantti Lehtisaaren joukkueen luokse. Hänen ampumansa vihreän raketin näkeminen ja edessä kuuluva kiivas amunta saivat luutnantti Roihan miehet rientämään maantietä pitkin valoraketin suuntaan.

Kohdattaessa ei pitkiin selityksiin ollut aikaa, vaan nopeasti jakoivat johtajat joukkueittensa kesken puolustuslohkot, jotka heti miehitetiin.

Harjanteen miehitys oli vielä kesken, kun vihollinen saapui uudelleen. Jälleen annettiin vihollisen lähestyä melko lähelle, ennen kuin avattiin tuli. Äkillinen tulen avaaminen, etenkin konekiväärien yhtyminen leikkiin, yllätti toistamiseen vihollisen, mutta vain osittain. Vihollinen maastoutui äkkiä ja avasi tulen, alkaen levittäytyä aukealle ja metsään. Koko harjanteen pituudelta alkoi nyt vim-mattu hyökkäys, jolloin vihollinen tapansa mukaan hurrasi täyttä kurkkua ja lähestyi tappioistaan huolimatta. Puolituntisen kiivaan taistelun jälkeen oli sen kuitenkin vetäydyttävä takaisin ja vain kauempana sijaitsevat konekiväärit jatkoivat suomalaisten asemien tulittamista.

Seurasi kammottava hiljaisuus, jota häiritsivät vain etumaastoon jääneiden vihollisen haavoittuneiden avunpyyntöhuudot ja konekiväärien luotien vihellykset.

PUUTYÖKONEIDEN
erikoisliike.

Oma valmistusohjelma.

OY OSKARI TUOMI AB
Turku Kristiinankatu 9

teho-tukituoli selkää tukeva ja terveellinen

Tukituolissa on
säädetty selkätuki
vaihdeltava istuinkorkeus

Tukituoli on työterveyslaid-
toksen suosittelo

tehokaluste oy

Hallituskatu 15, Helsinki
Puhelin vaihte 13 544

RUTRIX

kestää kovankin käytön

RUTRIX-kutistettu kerrasto
on suomalaisen laatutyön
huippusaavutus. Sillä on sekä
Suomen Työn Liiton että val-
mistajan oma vankka takuu-
TUPLATAKUU!

SUOMEN TRIKOO

Enteellisen hiljaisuuden lopettivat äkkiä ujelta-
vat kranaatit, joita lensi kymmenittäin samalla ai-
kaa puolustajien päitten yli ja räjähti asemien ta-
kana. Tätä jatkui puolen tunnin ajan taukoamatta.
Takamaasto kiehuu kuin hornan kattila.

Äkkiä katkennutta tykistötulta seurasi entistä
vimmatumpi hyökkäys. Talvinen yö vapisi liitoksis-
taan, kun kaikki tuliaseet soivat, ja armottoman jää-
tävä hurraaminen täytti jälleen tienoon. Se jäikin
sillä kertaa vihollisen viimeiseksi voiman näytök-
seksi. Huudon ja pauhun rauhoituttua alkoi vihol-
linen vetäytyä nytkin tyhjin saavutuksin takaisin
sinne, mistä oli tullutkin.

Neljä kertaa ehti vihollinen sen yön kuluessa
vuorotella hyökkäyksen ja tykistötulen vaihtoa,
mutta aina tyhjin tuloksin. Aamun sarastaminen ja
valon palaaminen lopetti sen uhkaavat aiheet. Se
toi samalla kiihtyvän pakkasen tullessaan ja tais-
telun tuoksinassa kuumenneita miehiä alkoivat
pian vilun väreet puistatella. Haettiin heiniä joki-
varressa sijaitsevista ladoista ja niistä tehtiin ase-
miin oikeat heinäpetit. Heinää alla, päällä ja si-
vuilla makasivat miehet asemissa, vain päät näky-
vissä kuin uivilla sorsilla.

Seuraavan päivän iltana tykistötuli jälleen kii-
vastui ja muuttui räiskyväksi rumputuleksi, jota
seurasi edellisiä ankarampi hyökkäys, mutta se va-
lui taas hiekkiaan. Yö oli edellistä ankarampi, koko
pimeän aika oli yhtämittaista tykistötulen ja hyök-
käyksen vuorottelua.

Kolmas yö näissä asemissa alkoi jo tavaksi tul-
lella tykistökeskityksellä, mutta tänä yönä ei vi-

MAINIO-pesukone
säästää tuhansia
suloisia tuokioita
perheellenne!

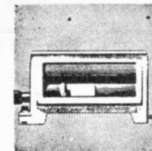
Mainio-pesukone on ainoa pesukone,
joka on Väestöliiton hyväksymä ja
suosittelema Kotisisar-tuote.
Täydellinen R-huoltoverkosto
ympäri maan.

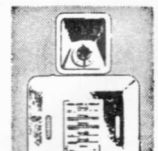
Mainio-pesuko-
neen kehrävän-
hiljainen moot-
tori on vesitiivis

UUTTA! Mainio-
pesukoneessa on
verkkopussi
hienopyykin pesu-
aarten

UUTTA! Itse-
säättävä kuivaus-
puserrin on nyt
entistä kevyt-
käyttöisempi!

Upotettu aika-
säätkytin.
UUTTA! Pesuko-
neen kannessa
nyt kiinteät
pesuohjeet

Mainio-pesukoneille myönnetään
ensimmäisinä Suomessa 2 vuoden
täystakuu!

Tutustukaa myös edullisiin "nel-
jän mahdollisuuden" vähittäis-
maksuehtoihin!

MAINIO 30
Hinta vain 32.000:—

W. Rosenlew & Co, O.Y.
Porin Konepaja, Pori

— laadun takuu
— ostajan opastukseksi

hollinen saanut itseään kiihdytetyksi edellisten öiden veroiseen toimintaan.

Ilta-yössä sattui meille ikävä tapahtuma, mikä jälkeenpäin järkytti kaikkia mukana olleita. Erään alikersantin ryhmä oli metsäharjanteen keskivaiheilla. Harjanne kiemurteli suuria polvekkeita tehden, joita seurasi myöskin puolustuslinja. Alikersantti piti tapanaan liuskella pitkin oman ryhmänsä ketjua miehen luota toiselle ja pitää heitä näin tilanteen tasalla kiivaitten taistelujen aikana. Niinpä tänäkin yönä hän liikkui miehestä mieheen mutkittavaa harjannetta pitkin. Ilmeisesti tarkoituksella oikaista erään mutkan oli hän — näin arvailtiin — suoristanut sen asemien edessä ja kun muutamia kymmeniä metrejä kuljuttuaan hän uskoikulkeneensa harhaan ja korjasi suuntansa — hän korjasi sen väärin jääden sille tielle. Alikersantin katoamista ei huomannut kukaan. Vasta aamulla valoisan tultua alettiin alikersanttia kaivata. Etsittiin kaikkialta linjojen läheisyydestä ja niiden edestäkin, mutta tyhjin tuloksin. Hänen kohtalonsa jäi kaikille arvoitukselliseksi.

Neljä vuorokautta jatkuivat taistelut näistä asemista meidän osaltamme. Odotettu vaihto saapui aikanaan. Kun tänne hiihdettiin, oli talvinen luonto neitseellisen koskematonta ja puhdasta. Nyt se oli kuin pahojen henkien mylläämää. Valitettavasti jäi liian monta suksiparia ilman isäntää. Niiden omistajat oli viety suksiensa ohi joko ijäksi hiljennä tai matkalla sairaalaan.

"Lyijyn" miehet joutuivat vielä moneen kovaan otteluun tämän jälkeen, mutta niistä kertokoot aikakirjat erikseen.

kansas

ainoa Suomessa jossa on

Supertek

- tehosuodatin

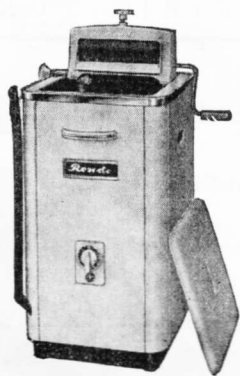

KANSAS tuo Teille entistä miellyttävämmän tupakkanautinnon, sillä se on varustettu SUPERTEX-tehосуodattimella. Koska SUPERTEX suodattaa savun herkästi ja välittää tupakan maun aitona, voitte heti huomata, että KANSAKSEN valmistukseen on käytetty vain parhaita tupakkalaatuja.

kansas *Supertek*

RETTIG

- kunnan savuke

Rondo-Lilly

Länsisaksalainen pikapesukone

- Keittää itse
- Pohjapulsaattori
- Nelikulmainen pesuamme
- Säädettävä kuivauspuristin
- Tyhjennyspumppu
- Siirtopyörät

Päädustaja Suomessa

Tutustukaa tähän täydelliseen pesukoneeseen näyttelyssäme

Tdmar
OSAKEYHTIÖ

Jälleenmyyjä kautta maan.

Aleksin ja Mikon kulma.
Puhelin 10781

Tervetuloa päivälliselle ja tanssimaan

Kansainväliset taiteilijat esittävät joka ilta loisto-ohjelmaa!
Varaukset puh. 481787
481034

Meren helmi Helsingin äärellä. Talvikaikana tilausravintola.

Varaukset puh. 68 82 01 ja 68 82 02

CASINO

Kalastajatorppa

ERi Oy

HELSINKI
KESKUSKATU 1
VAIHDE 13150

OY YHTYNEET HARJA- JA SIVELLINTEHTAAT

Turku

ASUNTO-SÄÄSTÖTILI

johtaa omaan kotiin

NÄIN SE KÄY: Sampo-pankissa avaatte asuntotilin. Kun isän, äidin ja lasten tileille yhteensä kertyy puolet omakotitalon tai asunto-osakkeen hinnasta, niin me lainamme toisen puolen ja **TEILLÄ ON OMA KOTI!**

Nyt olemme laajentaneet tämän talletusmuodon käsittämään kaikkea tervettä tavoitesäästöä (maatalouskone, kesämaja jne.).

AVATKAA SIIS TAVOITESÄÄSTÖTILI

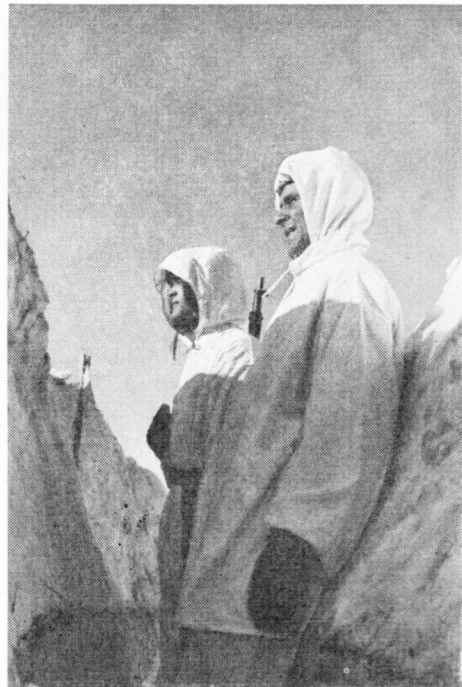
— riittää, kun pääsette puoliväliin, silloin me jo tulemme avuksi. KESKITTÄKÄÄ KAIKKI RAHA-ASIANNE MEILLE.

SÄÄSTÖPANKKI
Sampo

POHJOIS-SUOMEN SUURIN SÄÄSTÖPANKKI

Konttorit: Oulu, Haukipudas, Liminka, Pulkki, Taivalkoski, Kempele ja Pudasjärvi.

Pääkonttori avoinna: 9—17.30 lauantaisin 9—15.30.
Sivukonttori „ 9—15 „ 9—13.

Kansikuva

Vartiomiehiä keväisessä auringonpaisteessa Voimalaitoksen lohkolla Syvärin sillanpääasemassa Jatkosodan aikana.

Helmikuun numeromme kansikuva esitti Kollaalla kaatuneiden aseveljien muistoksi taistelulentäille Jatkosodan aikana pystytettyä muistoristää.

MIESTEN SARJA

Jämerimmät kirjat viime sodista:

MacLean: Saattue Muurmanskiin	750:—
MacLean: Navaronen tykit	700:—
—, — Pako yli Jaavan meren	700:—
MacLean: Viimeinen rintama	800:—
Galland: Ensimmäiset ja viimeiset	850:—
Bloemertz: Taivasta lähinnä	480:—
Howard: Shetlannin bussi	650:—
Sakai: Samurai	800:—
Bauer: Pako Siperiasta ..	650:—
Gimpel: Ammattivakoilija ..	700:—
Heinkel: Myrskyinen elämä	900:—
Schaeffer: U-977	550:—

Sarjan kokonaishinta kangasselk. 8530:—

Tämän WSOY:n kust. sarjan saatte heti haltuunne 900:— mk:n kuukausimaksuin. Tilattaessa ei rahaa. Lähetys rahtikuluitta.

Tilaaajan nimi .....

Arvo tai ammatti .....

Toimipaikka .....

Täydellinen osoite .....

J. SARNO

Helsinki — Hietaniemenkatu 3 A 12 — puh. 4443 15

NUMERO 3:n KIRJOITUKSET

B. Saarmaa	TALVISODAN VIIMEINEN PÄIVÄ	65
Yrjö Kohonen	JUUSTILAN KUJANJUOKSU	70
Terttu Roiha	AMMUTAAN AAMUNKOITTEESSA	74
Into A. Salmi	PARTISAANIEH TIIHUTYÖ	76
Reino Kalervo	IV ARMEIJAKUNNAN VAIHEITA TALVISODASSA	79
Eero Vesisenaho	PANSSARIJUNAN VALTAUS	85
Niilo Sauhke	"KA TILANNEKO, SE ON RIEHKÄN KANSSA SAMANLAINEN"	88

Aikakauslehdessä "Kansa taisteli - miehet kertovat" julkaistujen kirjoitusten, karttojen ja piirrosten osittainenkin lainaaminen ja julkaiseminen on kielletty ilman toimituksen lupaa.

- Sahattua, höylättyä ja kyllästettyä puutavaraa
- Sulfaattiselluloosaa
- Oulu-tapettia

- Klooria ja kaustiksoodaa
- Tislattua tärpähtiä
- Tislattua mäntyöljyä
- Mäntyhartsia
- Mäntypikeä
- Mäntysaippuaa

OULU OSAKEYHTIÖ

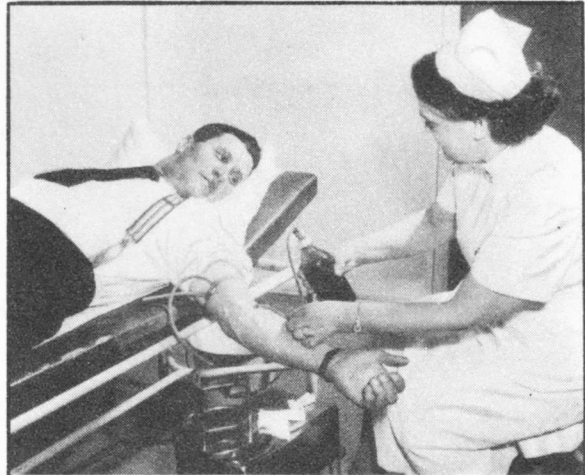
OULU, Torikatu 15 — Puh. 14321 (vaihe)

muistattehan
solid line
 maltillista nykymuotia
 Hillitty, asiallinen
 leikkaus, huoliteltu työ
 ja harkiten valittu
 kangas tekevät
 asustanne tyylikkään
 nyt ja — tyylikkään
 vielä vuosien kuluttua.

Kuusinen

Helsinki — Tampere — Turku — Oulu — Kuopio

VERI

- ELÄVÄ LÄÄKEAINE

LUOVUTA VERTA

PELASTA IHMISHENKI

SUOMEN

PUNAISEN RISTIN

VERIPALVELU

PÖYTYÄ
KENNA VEIKKO
0643 KT

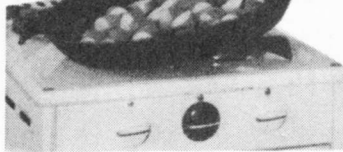
Arki juhlaaksi
juhla jaloksi

KARJAKUNNAN MAKKAROILLA

"Huolellisesti valmistettuja lihajalosteita kannattaa aina käyttää. Niistä saa ateriat huokealla, sillä ne ovat täyttä ravintoa. Suosittelemme makkaraa arkena ateriaksi, juhlanä leikkelepöytään, lapsille välipalaksi, koululaisille ja retkeläisille evääksi."

Näin sanoo talousopettaja, joka ymmärtää ruoka-asiat. Tehtaittemme kaikki lihajalostelaadut valmistetaan mitä suurimmalla huolella ja asiantuntemuksella. Ne tunnette K-merkistä.

Karjakunta

VETERAANI,

kun Sinä läksit linjaan ja partioon, luotit Sinä vain pystykorvaan ja Suomi-konepistooliin hyläten kaikki muut tarjolla olevat hienoudet.

Nyt ovat samat suomalaiset teknikot suomalaisissa Tikka-ompelukoneissa luoneet vertaisensa lujan ja tyylikkään seuraajan veteraanien vaimoille rauhan töihin.

Tikka-Raija

Oy Tikkamyynti Ab

EDUSTAJIA KAIKKIALLA
HELSINGIN MYYNTI KAIVOK. 10

UUSIN TIKKA-KONEMALLI
MARKKINOIDEN HUOKEIMPIA